

R# 27. EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

II 26.

P
SIGNAT. CI^oIS^oCCCXIII.

In Epilio sibi et suis, ex Di. bene.
dictione comparavit Joh:

Burium f° 1675

- (1) Histor: della Ribell: d'Orlando
(2) Orat: Ambros: in Aug: (3) 3.
(3) f: Raisars d'off: d'rist: d'prof:
(4) Molli: d'nis (3) 2.

Compa: (3) 4.

Pro gloria gloria
Pro qui et in Epilio gratia!

Hung. III. 8.
a.) gehört zu Hung. II
b.) fehlt bei Srabi
682

c.) fehlt bei Srabi
676
d.) Srabi III. 2662
670 339
e.) Srabi III. 2620
338

Bibliothek
des Universitäts- und Landesinstituts
an der Universität Leipzig

KW 1520

Dan. Guilielmi
4
MOLLERI
OPUSCULORUM
Ethici & Problema-
tico-Critici, Binio.

FRANCOFVRTI

ad Mœnum.

Sumptib. Johannis Meyeri,
Bibliop.

ANNO M. DC. LXXIIV.

MOLLER I

Edict des Königs

DE KÖNIGLICHEN

Landeshauptmannschaft

Landeshauptmannschaft

DAN. GUILIELMI ^{1da⁵}
MOLLERI

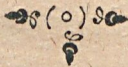
**HORARIA
MEDITATIO,**

Questionis hujus:

Num S. Pauli Cap. I. ad
Rom. sine Profanorum
Autorum, maximè PE-
TRONII, cognitione,
intelligi queat?

Ad

AMICUM.

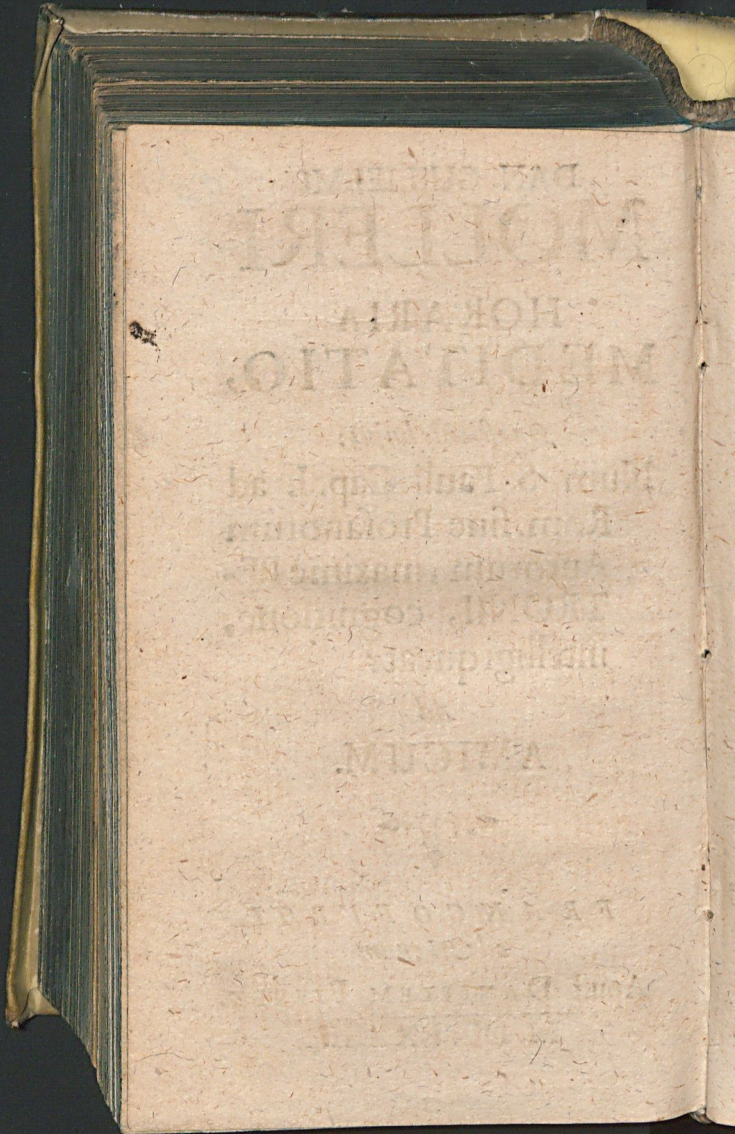
FRANCOFVRTI

ad Mœnum

Apud DANIELEM FIEVET.

M. DC. LXXIII.

Lectori benevolo

S. P. D.

Quo aliàs hodie illicio
 ad perlegendos ferè
 libellos tantùm trahi soles;
 eo, nî fallor, etiam hunc
 meum obiter inspiciendi,
 haud invitus attraheris:
 Nec alius certè scribendi
 mihi scopus, quam ille, cu-
 jus ætas hæc nostra est ca-
 pax. Laudem ne verò ali-
 quis aucupari me isto e-
 dendi genere autumabit?
 nō sanè opinor: quid enim
 horæ spatio laude fiat di-
 gnum? an Vituperium?

A. 2

ipse

ipse fateor: sed amabò qua-
 le? quod modernis Seculi
 nostri moribus maximè
 est conveniens: Adhæc, à
 quibus? vel ab illis, qui ar-
 gumentum, vel ab istis, qui
 stilum; vel ab his, qui teme-
 ritatem, vel ab aliis, qui alia
 quævis incusare nòrunt.
 Quicquid autem sit: Au-
 daciâ hoc tempore opus
 est, ad majora gradum no-
 bis facere volentibus: ejus
 hîc si reus sim, patiar quod
 omnes, Vale.

Eram

Ram, ante hos decem quatuorque dies, apud Virum aliquem in antiquiorum literarum studio studioque, si non versatissimum, certè non adeò hospitem, qui multis verbis ultrò citroque habitis, de Profanorum usu Autorum in sacri Bibliorum textûs expositione, tam fervidus mecum contendit, ut nunquam magis ad Trojam Achilles. Is inter alia, quæ tum rationum adduxit momenta, Librum aliquem ex Bibliothecæ suæ scriniis in quaterna philyrarum folia complicatum ac compactum fortè proripuit, eum tumultuarius evolvit, atque inde verba legit isthæc: *Dic mihi, qui hæc studia planè conculcas, quî mihi hoc*

*Paulinum caput velis capere, absque
lectione profanorum Scriptorū si es-
ses? Mirabar primū ipsius im-
petum, deinde inveniendi, quæ ad
rem suam essent, felicitatem, ul-
timò quæsiui; quis Autor ille, è quo
ista depromisset? responsum mi-
di dedit: Est ille J. M. Dillherrus,
Pastor quondam apud Noriber-
genses ad S. Sebaldi meritissimus,
Theol. & Phil. P. P. famigeratissi-
mus: Ille, dixi, hæc habeat? ille, re-
gessit is, nec alius. Ego quidem, au-
toritate tanti Viri motus, nihil ul-
terius contra sum ausus dicere, sed
librum ad dierum aliquot priva-
tum usum petii: annuit petito, ce-
pianque illius actutum fecit: Ne-
que ego ibidem amplius moratus,
domum merecepi, atque accura-
tius in Autorem inquirendo,
inveni statim à principio in Dedi-
catione Partis primæ, Disputatio-*

nes

nes istas, non quidem ab ipsomet
 b.m. Dilherro esse conscriptas, sed
 tamen suo ut plurimum ductu,
 à doctissimis eo tempore studiosis,
 concinnatas, subque suo præsidio,
 in celeberrima Jenensi publicitùs
 ventilatas; Deinde legi, quod sa-
 tius fortassè fuisset, eas sub limam
 revocasse, & nonnulla vel confir-
 masse vel mutasse. His ita jam
 præmunito, *Johannis Conradi Die-*
terici Disputatio sese mihi offert,
 quæ in Parte priori earum Dispu-
 tationum à pag. 100. ad pag. 299.
 octavum obtinet locum, atque ti-
 tulum gerit istum: *De Usu lectionis*
Scriptorum Secularium & Antiqui-
tatis, quem in altiori etiam literatu-
rapraestant. Arrisit mihi Disputa-
 tionis argumentum, atque eidem
 ita generaliter concepto lubens
 adjeci calculum: Incidi verò sta-
 tim, verso folio primo, in quæstio-

nem *ἄποκατασκευασμένων*, *An Ethnorum Scripta sint legenda?* Displicuit, fateor, ilicet laxitas quaestionis, putavi que restringendam esse h. m. *An Ethnorum Scripta promiscuè cuiusvis sacrarum litterarum Interpreti sint legenda?* Pergit deinde modò dictus Autor ad eorum confutationem, qui lectionem Ethnorum infructuosam esse censent: ubi rursus putarem, coarctandam istam fuisse sententiam hoc pacto; qui lectionem Ethnorum, Interpreti Scripturarum, infructuosam esse autument: aliàs enim nemo invenietur in Orbe, qui non, vel ad seculi prioris mores, vel ad Gentium ritus, vel ad temporis antea acti cognitionem, vel ad alios fines humanos facere eam ambabus, quod dici solet, manibus, concedat. Affertur quidem Dictatorum Concilii Carthaginensis

sis IV. decretum; *Episcopus Gentilium libros non legat.* Sed anne hoc ipso effato evinci potest, Ethnicorum Scripta nō esse legenda? Sane Episcopo quod interdictum est, non statim omnibus aliis extra Episcopale officium constitutis: Episcopos quippe penes, cū & in Ecclesiis animadvertendi, & articulos atque leges condendi sit potestas, quis non videt, facile ad erronea quæque, animos eorum consuetudinibus Gentilium repletis, posse delabi? Neque Clementis Romani Constitutio quicquam ad rhombum: Abs omnibus enim ille licet libris Gentilium abstineri jubeat, utpote à Diabolo excogitatis, tamen id zelo potiùs, suo tempore maxime necessario, quàm alio fecit instinctu, neque enim tūm, ut ipse Dietericus subdit,

A 5 indi-

indiscretim cuius lectionem gentili-um permittere tutum erat; multa-que possunt dici in sensu com- parato, quæ non possunt dici abso- lutè. *Benignè igitur eorum verba in- terpretanda esse censet Dietericus, ut quæ συγγεγραμῶς quoad lectionem S. Scripture, quæ sola sit βασικὴ ἐπιση- μῶν καὶ φάσματων ἄρχῆς, dicta sint.* Subsumo ego: si hoc; sequitur, Ethnicorum Scripta non esse, in comparatione ad S. Scripturam, legenda, quod tamen in Antelo- quio evictum dari voluit.

§. 2. Nihilominus, *Ethnicorum libros non sine fructu legi posse à Christianis*, probat Dietericus (1.) *ab inductione aliquot S. Scripture Locorum*; quæ quidem ex Veteri Novo-que Test. in sua Diatribe, Gen- tilium nebulis illustret magis an obscuret, anceps hareo. Profectò loc. cit. p. 248. in uberiore explica-
tione

tione Cap. i. ad Rom. vers. 23. ad
 vers. 26. ejusdem capituli inquit: *Hic
 quandam quasi Epitomen flagitio-
 rum à gentibus perpetratorum tradit
 Apostolus; & ea maximè talia, à
 quibus communis hominum natura
 & ratio abhorrebat.* Quid quæso
 jam moveat Interpretem sacra-
 rum litterarum, ea flagitia in lucis
 gentilium pervestigare? quid, ea
 æternis mandanda tenebris in lu-
 cem protrahere juvabit? Flagitia
 si fuere vitanda, cur tanquam imi-
 tanda curiosius exponam? Si com-
 pendiariorum ab Apostolo prolata, cur
 cum dispendio legentium fusiùs
 eadem enarrem? è re nostra, si ea
 uberius cognosse, fuisset, Spiritus
 S. non omisisset vel contraxisset;
 quæ igitur occulta voluit esse hic,
 cur tanquam manifesta revelem?
 Sæpè homines non peccassent, nisi
 peccatorum amussitatem vel legis-

sent vel audivissent delineationem. Age, Concionatoris alicujus munere in Ecclesia fungar orthodoxâ, num scorta, furta, cæteraq; hominum scelera taxando, probabis, si penitius eorum perpetratiorem Auditorum animis instillarem, sique accuratius quaslibet circumstantias oculis subjicerem? si minima maxima resolverem, & per hypotyposin quandam proponerem? nonne suffecerit nomen saltem criminis tetigisse, ab eoque Christianos mitissimè dehortatos esse? Accedit, sancto Paulo de talibus flagitiis fuisse sermonem, à quibus communis hominum natura & ratio abhorrebat: quare igitur non etiam Lingua vel Calamus abhorreret? Obstupui steteruntque comæ, vox faucibus hæsit, quando primum illum vidi libellum, quem

Ioh

Joh della Casa Anno 1550. de Sodomix laudibus conscripsit. Jamne verò benè quis faceret, si Sodomix naturam, differentias, & circumstantias anxius evolvat? nonne satius vocabulum illius exolescere? nonne nudum nomen ejus recitasse est refutasse? De Confessionariis quidem aliquibus Pontificiis memoriæ proditum est, eos nonnunquam in examine suorum Confitentium in minima quæque & abstrusissima naturæ inquirendo, summè delectari: num verò nos in sacri Codicis expositione illos imitemur? Dolendum potius est, hujus vel alterius Ecclesiæ etiam orthodoxæ Pastores, in concionibus suis, non tam dictis Scripturæ, historiisque sacris, quàm profanarum rerum gestarum recitatione, mundanaque

A 7

pro-

proverbiorum, apophthegmatum,
 aliarumque sæpè ineptiarum sim-
 plices plebis, quin etiam nasutulo-
 rum auriculas fricare atque satiare.
 Memini, quodam me tempore
 N.N. studiis operam dedisse, ibi-
 demque concionantem audivisse
 Virum cæteroquin ad populo ali-
 quid ex cathedra sua persuaden-
 dum quasi natum, qui de Jobi mor-
 bis differens, eorum potissimum
 varietatem & fœditatem, ceu Ali-
 ptes aliquis, quoad omnia detexit;
 interfuere huic concioni plurimi,
 quorum delicatis ventriculis nau-
 sea quædam oborta, in prandio
 postea ex more sumendo, cibo-
 rum averfationem induxit: Sic
 nempe sæpius uno vel altero ser-
 mone aures nostras minùs decen-
 ter feriente, ad ea etiam egerenda
 cogimur, quæ altè jam pectori no-
 stro infixæ fuere: Tenerrima quip-
 pe

peres auris est atque oculus, neque citius quicquam in toto homine infici potest aut corrumpi. Quid quod circa putamina plerumque fimus hodie curiosi, ad ipsius autem nuclei egestionem quàm maximè otiosi; ea enim circum circa inspiciendo, tangendo, palpando, tempus effluit, quod effringendæ nuci utiliter potuisset insumi. O quàm verè hîc applicari potest illud, quod sui seculi $\phi\omega\varsigma\ \eta\delta$ dixit Scaliger: Vitreum pultis vasculum ceu feles lambimus, interiora nunquam aut certè rarò attingimus. Præterea Lectores & Auditores bona communiter sua amittunt, dum ad hæc aliena ex Gentilium Scriptis allegata attendunt, quæ maximè in corde suo custodire debuissent: Animus enim semel ad rerum divinarum meditationem evectus, ethnica terrestrium cogitatione

tatione depressus in præceps ruit, adque illa se conferre adigitur, quæ animum, non animam reficiunt. simile fere aliquid iis contingere arbitror, qui per nemus quoddam iter facientes, modò hæc modò alia quærendo diverticula, metam ipsam, ad quam pervenire aliàs rectà peregrinantes potuissent, amittunt: scilicet, quod paucis fieri sæpè rectiùs potest, multis, si non planè destruitur, saltem intricatus redditur.

§. 3. Pergit Dietericus scribitque: *Dic mihi, qui hæc studia planè conculcas, qui mihi hoc Paulinum caput (ad Roman. 1.) velis capere, absque lectione profanorum Scriptorum si esses? Dico ego: ita: Si nudæ textûs relationi inhæream; si verborum significationem ex foro proprio, non alieno accersam; si flagitia ibidem*
prohi-

prohibita vitem; si ea scrupulosius non examinem; si ea omnia perpetrare timeam, quæ conscientiam DEUMq; lædere ab Apostolo divinitus sunt scripta. Anne igitur hoc pacto me caput illud non rectè capere quis dicat? Quid amabò factum esset, si Scripta omnium Gentilium periissent? utpote de quorum, ceu Bibliorum conservatione, nullum jota habemus; si vero absque illorum lectione, Biblia capere non potuissemus, necessariò habere deberemus: Quid ergo fecissemus? quomodo ex mente tua sacras literas intellexissemus? Vides, quàm non firmo tua opinio subsistat talo.

§. 4. Corroboras sententiam tuam Autoritate *quadruplici*: (1.) *Seldeni*, cum quo te putare scribis loc. cit. p. 248. *quod nullus reperiat*

periat Commentarius, qui comma
 27. capituli huius (1. ad Rom.) æque ex-
 plicet, atque Petronii Satyricon,
 quod ipsissimos mores ipsissimi æ-
 vi, ipsissimæ gentis, cui Apostolus
 exprobrat, aperit. Vah! quid au-
 dio? Petronii ne Satyricon Com-
 mentarius sit Biblicus? neque hoc
 fatis; Commentarius talis, cui nul-
 lus alius in commatis. 27. epist. ad
 Rom. cap. 1. explicatione sit æ-
 quandus: Ergone hoc erit com-
 mentari? si reperto uno vel altero
 ex Gentilium libris vocabulo, in-
 tegra de illo aliunde conveham
 plaustra? annon aperte fatis scri-
 ptum est, Viros reliquisse natura-
 lem fœminarum ulum, ergaque se
 invicem exarsisse? Scimus autem
 jam etiam naturæ instinctu, quis
 Virorum cum fœminis naturalis
 sit usus: quid nosse juvat ulterius,
 quomodo & quot modis ab illo
 masculi

masculi deviarint. Satius profectò
 est, ea nunquam patrasse, vel si pa-
 trata, nunquam planè, vel saltim
 parcè, uti ab Apostolo factum, in
 dehortatione attigisse: Naturalia
 quippe, quamvis Medicorum tur-
 bæ turpia non sint; Christianis ta-
 men quò minùs eadem turpia non
 esse debent, non video. Quid
 quælo expedit, exempla Mastu-
 pratorum, Cinædorum, Pædico-
 num vel Pædicatorum, Pathicorū,
 Catamitorum, Incestuosorum ex-
 actiùs novisse, si sciam solum natu-
 ralem foeminarum usum Christia-
 nis legitimè concessum, omnem
 alium ab illo Viris interdictum es-
 se. Sufficiebat Adamo Protopa-
 renti nostro, novisse, quod unius
 arboris fructus in Paradisi horto
 ipsi sint interdicti, non opus erat, ut
 speciatim DEUS adjiceret, hujus,
 illius, vel istius arboris fructus tibi
 ad

ad eum liberè permissi sunt. Pau-
cis ut id, quod res est, dicam:
ipsa cui nota est interdictio; quæ-
vis alia extra eam esse prohibita,
itidem haud ignotum erit. (2.)
Goldasti testimonium quod atti-
net, quando in Dissertatione de
Scriptis Petronii, cap. 4. prolatis
Divi Pauli Apostoli verbis, subji-
cit: *Quibus verbis, qui volet pla-
num & perspicuum habere Inter-
pretem, ei ego unicum hunc Petro-
nium dederò. Neque omninò va-
num est magni cujusdam Theologi di-
ctum, caput primum ad Rom. sine Pe-
tronii Satyra intelligi non posse. Addo
etiam Caput XIII. in quo à commemo-
ratis vitiis dehortatur.* Sed enim,
si hoc non est alios præter Scriptu-
ræ sacræ fontes, sibi rivus fodere,
certe non scio quænam limpida
in posterum aqua erit: Anne Pe-
tronius Interpres sit verborum
Pauli?

Pauli? quid tenebris commune est cum luce? vel Satanae cum Deo? quid commercii obscœnitas cum puritate habet? planus ne ille & perspicuus, & quidem unicus Scripturæ audiat Interpres, quare igitur juventuti studiosæ Plautum, Terentium, aliosque libros ethnicos dare laboramus Christianos? næ tortuosa in citato Pauli commate cum non sint verba, cur ergo complananda? obscura cum fere nemini appareant, cur illustranda? Recordor alicujus in Academia N.N. quondam Philosophiæ Professoris suâ ætate celebratissimi, qui terminos Concreti & Abstracti Auditoribus suis, ad oculum, uti dicitur, monstraturus, farcimen secum aliquo tempore afferebat, idque cultro superne rescindens, ita dicere orsus

orsus est; aspiciate Auditores, factura hæc interior concretum est, deinde cuticulam detrahendo subjunxit; hæc verò est abstractum. Velsi de alapa cuidam inflata loquereris alicui, num eandem ipsi impingere manu tuâ deberes, atque simili, non alio modo factum esse, demonstrare? ridereris sanè ab omnibus, quin etiam, verberibus haud leviter excipereris. De cætero vanum satis, cujuscunque tandem magnitudinis Theologi dictum illud mihi videtur, quando scripsisse ille dicitur, *caput primum ad Romanos sine Petronii Satyra intelligi non posse*. Quid Suecis fiet misericulis, quibus illam legere, uti alios libros omnes obscænos, præsertim Theologiæ studio addictis, severè prohibitum est? Illosné caput primum ad Romanos non intelligere quis asserat?

rat? imò, meliùs interdum multò, iis, qui Petronio incumbentes, ad obscœna quæque cogitationibus feruntur, cœlestiumque fastidio capiuntur, utpote cum mundanis eadem in sede nunquam commorantibus. Idem mihi homines isti persuadere videntur, quod ferè illi, qui cerevisiam in quibusdam Saxonix & Pomeranix locis sapidam esse non putant, nisi ex lacubus palustribus, foetididis desidibusque aquis coctam, ubi tamen sapor & sanitas probè distinguenda essent, cum non statim omne, quod palato sapit, conducibile quoque sit ventriculo humano. (3.) *Ioseph. Gonsalvus de Salas* adducitur, cujus in præludio. II. ad Petron. pag. 16. verba legantur ista: *Fulcitur haud leviter hæc Veritas divina, illa D. Pauli Epistola ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit*
etate

*ætate Neroni & Petronio, pariter
 ad eademmet vitia, exagitat ac re-
 censet, ut capita I. & XIII. ejusdem E-
 pistola, ex sententia quorūdam eru-
 ditorum Theologorum ferè sine Pe-
 tronii Satyra non possint intelligi.*
 Quid jam ego dicam? Nempe,
 concedo, Veritatem aliquam divi-
 nam D. Pauli Epistolâ fulciri, nego
 autem hanc à Petronii Satyra ro-
 borari posse quicquam: Compar-
 fanè Paulus Petronio fuerit ætate;
 num autem etiam doctrinâ? aliud
 fanè est vitia eadem theologicè, h.
 e. modestè; aliud satyricè, h. e. vi-
 rulenter recensere; illo, non isto
 modo Hermeneotæ divini ani-
 mus esse debet comparatus: Hinc
 fortè Salas sale magis respersus,
 non simpliciter, uti præcedentes,
 asseruit; nullo modo sine Petronii
 Satyra Caput primum Epistolæ ad
 Rom. posse intelligi, sed notanter
 addidit

addidit, *ferè*, nō potest intelligi, & quidem non tam juxta suam, quàm quorundam eruditorum Theologorum sententiam. (4.) *Casp. Barthius* in *Advers.* lib. II. cap. 20. idem stabilire videtur, quando scripsit: *Petronius, spurcus & obscœnus, sed ad pios etiam castosq; illustrandos utilis Auctor.* Cujus quidem Auctoris sententia præ reliquorum mihi magis arridet, quod Petronii proprium, uti Schola Logicorum docet, in quarto modo, quod spurcities est & obscœnitas, non velet; deinde, quòd utilem eum dicat, non tam Scripturæ S. illustrandæ, quàm ad castos piosque forte alios autores, quibus nempe hæc talia, sine læsione teneritudinis suæ conscientia, nosse volupe est. Ceterum si Barthio spurcus est Petronius atque obscœnus: quomodo,

B vel

vel quid illustrare potest? certe spurcum nonnisi spurco, obscœnum obscœno convenit: Bibliorum ergo illustrationi obscœni quicquam adhibiturus, Bibliam inficias majestatem: quæ se solâ splendens Gentilium non est indiga laternis: vel si hoc nolis? obscœna in Bibliis contineri fatearis est necesse, cum quibus putà lacunæ Ethnicorum misceri, sordetque Gentilium conjungi possint, aliàs enim videre non possum, quomodo Petronius obscœnus sit, & tamen illustrationi Scripturarum inservire queat.

§. 5. Mirari ergo satis nequeo, quâ ratione pio aliàs & industrio Disputationis ab initio memoratæ Autori J. C. Dieterico probari potuerit eorum opinio, qui Petronium indebitis exornavere laudibus,

bus, ita quidem, ut etiam cum illis
 facere se declararit, contraque op-
 pungnantes hoc propugnarit a-
 xioma; *Sine Petronii Arbitri Sa-
 tyrâ Interpretem capituli primi Epi-
 stole ad Romanos condignum esse ar-
 bitrum non posse.* Cùm tamen sui
 fortè oblitus paginâ mox inse-
 quente 249. scribat: Inter Scripta
 Plutarchi extat liber de amore
 Puerorum, in multis pudendus;
 nullum autem inter omnia ejus
 scripta majori vituperatione & in-
 sectatione dignius esse, quàm opu-
 sculum istud, censet Keckerman-
 nus; egoque & quivis pius cum il-
 lo. Magis verò Dietericus à se dis-
 sentit, quando ita ibidem inquit:
 Quid potuit pejus in omni rerum
 natura à Diabolo excogitari, abo-
 minando illo fellationis scelere?
Et tamen Ethnicis in usu; de quo
 B 2   *apud*

*apud Artemidorum est testimonium
 (cujus index & interpres esse recuso)
 luculentum: cur ergo Petronii esse
 velis in cap. I. ad Rom. ? & quadam
 etiam nobis dat Elmenhorst. ad Ar-
 nobium: Sed Harpocrates illud sibi
 mihi insusurrat: Vix enim ferent ea o-
 culi casti. O si hæc Dieterico sem-
 per mens fuisset, nunquam profe-
 ctò sine Petronio, Epistolæ Pauli
 ad Romanos Cap. I. & XIII. intel-
 ligi non posse, scripssisset: Quod ta-
 men nos publicè hîc profiteamur,
 ea potius omnia, quæ ex Gentilium
 libris ad graphicas flagitiorum
 suorum delineationes faciunt, præ-
 tergredi aliquem debere, auresq;
 contra ejuscemodi illecebrarum
 incantationes obturare, quin imò
 & limina honesta & lumina casta
 occludere; quàm longâ verborum
 serie singula minutatim velle per-
 sequi,*

fequi, atque impunè repetendo eadem, occasiones facere plures ad peccandum. Sanè Plautus & Petronius & nequitiarum similes Magistri, si sanctioribus adhibeantur litteris interpretandis, quid aliud erit, atque Spiritum S. cogitationes pias in diligenti Scripturarum Scrutatore prolicientem abigere, pellere, turbare? Sic scilicet benè quondam dixerit *Ang. Politianus*, semel se Biblia perlegisse, sed nunquam pejus collocasse ullum tempus: Sic rectè *Lazarus Bonamicus*; se Odas Pindaricas præferre Psalmis Davidicis: Sic hæud malè *Cass. Scioppius*; se Plautum præ sacris amare litteris: Sic etiam optimè *Philippus Carolus*, Professor primùm Altorfinus, posthæc Apostata; qui Vocem suam cum psallentium choro nunquam

quam copulavit, sed vel Senecam, vel Lipsium, vel Autorem quemvis alium interea volutavit. At vero si hoc non est Spiritui S. in os contradicere? si hoc non est eterna caducis posthabere? si hoc non est certissimam sibi damnationem arcessere? Tunc, me Christe, non scio amplius, quid dextrum sit vel sinistrum, quid album aut nigrum?

§. 6. Defensum it deinde ulterius suam Dietericus contra diversum sentientes sententiam pag. 250. h. m. Quapropter, inquit, non possumus non mirari superciliosum & fastidiosum Cujusdam ingenium, qui non sine stomacho ad Plauti locum, qui extat in argumento Amphitruonis de Jovis adulterio, effutit hæc verba: *Nimis impium est, Latinitatem discere ab illis, qui Deo, qui hominum bonis moribus injuriam inferunt. Satius esset*
Plauti

Plauti Amphitruonem igni traditum, quàm istà perditissimâ fabulâ Deitati & humanis Virtutibus illudi. Quid verò ad ista Dietericus? primùm miratur; sed ita nemo refutatur: deinde superciliosum & fastidiosum nominat illum, qui aliam ab ipso sententiam fovet, quare verò superciliosum, non addit; puto ego, quod supra cæteros cilium castimoniæ atque probitatis attollendo, turpissima Gentilium obscœnaq; despiciat Scripta: parca enim paucaque illa est Latinitas, quæ ex solius Amphitruonis Comœdiâ discatur, nec nisi Plautophilis ferè peculiariter adamata: *Fastidiosus* autem si quis eapropter dici jure queat, quod dictu visuq; fœda fastidiat, obscœna horreat, spurcissima quæque aversetur; honesta satis & toleranda est appella-

tio, nec sanè aliter cuiquam Bono,
 vel mihi etiam unquam experita?
 quod verò non sine stomacho ef-
 futiverit illa; hoc quidem ei, quis-
 quis etiam sit, detractum vellem:
 Zelus, non stomachus est, si quan-
 do pro Deo Virtutibusque Chri-
 stianis intensius pugnatur; Fulmi-
 nare, non effutire est, quando gra-
 vissimis verbis in turpia quævis &
 flagitiosa fit animadversio: Unde
 nec præposteri iudicii appellatio-
 nem in eo ferre possum; rectissime
 siquidem iudicat, quisquis tandem
 sibi solam Scripturam sacram suffi-
 cere arbitratur; vel si altius ire quis
 desideret, Ebræam consulat & Gre-
 cam linguam: duabus enim, D.
 Augustinus lib. 2. de Doctr. Chri-
 stian. inquit, hominibus, (i.e. Inter-
 pretibus) ad verum Scripturæ sen-
 sum inquirendum, opus est alis,
 Ebræâ

Ebræâ videlicet & Græcâ Linguâ:
 (quid ergo cum Latina Petronii
 vel alterius profani Auctoris facien-
 dum?) Quem fere in modum a-
 licubi etiam Cunn. Pellicanus, *qui*
sacris litteris, ait, inescabitur, Spiri-
tu Domini imbuetur, & qui vanita-
tis spiritu ex secularibus litteris im-
butus est, illi sacra littera sordebut,
& esca erunt perniciosâ, presentissi-
imumque venenum.

§. 7. Putat autem Dietericus,
Moderamen aliquod in his talibus
 esse faciendum, atque illud stabi-
 liendum, pientissimi quondam Vi-
 ri *Ioachimi Camerarii*, testimonia
 profert gemina: *Prioris* verba sunt
 in Plaut. *Asinar.* hæc; Contemple-
 mur quasi in speculo hujus Comœ-
 diæ, summam turpitudinem tem-
 porum illorum, & Deum timea-
 mus atque veneremur orantes, ut à

B 5

nobis

nobis tantam atrocitatem pœnæ, i. e. cœcitat̄is & ἀδοκίμοις, ὅς ἐστιν ἔσθ' ἐν ἡμᾶρτάιη, benignè avertat, & molliat animos nostros, commoveatque per S. Spiritum ad pœnitentiam delictorum, & erigat ad spem salutis in fide Jesu Christi Salvatoris nostri, Amen. *Posterioris*, in Bacchid. Fabula hæc elegans est, sed flagitia & turpitudinem nefariam proponit; ad cujus cognitionem terreri debent animi piorum, consideratione horribilis iræ divinæ, &c. Quis, nisi stips, exinde videre nequit, Camerarium non tam in expositione singularum obscœnitatum esse scrupulosum, quàm potius in earum dehortatione laboriosum? non tam suadere, quàm dissuadere lectionem? non tam moderamen asserere, quàm solamen omnibus illis afferre.

re.

re, qui ab impietate Gentilium præposterè sunt occupati, vel Ethnorum lectione autorum inescati. Simile jam si quid Epistolæ ad Rom. capiti primo attexueris, nullo tibi opus erit Petronio; Biblia suppetunt, inde monita peti affatim queunt; inde dehortationes à flagitiis Ethnorum, quibus piè & decenter peractis, abundè caput illud & ipse intellexisti & aliis exposuisti. Verum quidem etiam est, quod mox ex Plauto aliquis afferre posset: *Si Vir fueris, non abibis ad spiritibriam*: sed quis nescit, Otia dare vitia; Occasionem fures facere; Scientiam appetere Experientiam; neminemque ferrei adeo esse animi, qui non irritamentis maiorum sæpiùs iteratis, tandem eliquescat vel fatiscat? Testis esse potest illud Tempus, quod post Italiæ

vastitatem à Gothis, Vandalisque
 affectam, intercessit: tum enim
 Religiosi fuerunt attentiores in le-
 gendis Comœdiis, quàm in Evan-
 geliis, nobiles Matronæ cum ma-
 jore plausu audiverunt Iyram Flac-
 ci, quàm præcepta Salomonis;
 Exercitiores fuerunt in artibus
 Nasonis, quàm in lectione Pauli;
 illud Damaso Pontifici conqueri-
 tur Hieronymus; hoc Abbati Sa-
 lomoni Victor Massiliensis. Nec
 abludit, quod ad Maximilia-
 num Cæsarem olim conquestus
 fuit *Iohannes Trithemius*, Abbas
 Spanhemensis, *Surgunt*, inquit,
nunc ordine præpostero plures,
qui omnem vitam suam tempus in litte-
ris humanitatis consumsere, & se-
niores facti divinas Scripturas,
quas nunquam didicerunt, perperam
interpretantur, non enucleant, (quin
 circa

circa putamina in Gentilium Scri-
rum λογομαχίας, aliisque plicis &
tricus occupati, exteriora magis
quàm interna curant) *sed confun-
dunt* (quas tamen ordine dispo-
nere ac piscatoria simplicitate de-
berent explicare,) *nec in proprio
sensu* (sed peregrino Ethnicorum)
discutiunt.

§. 8. Præterea, cùm ex Nostra-
tibus haud aliquis Sententiæ ob-
tinendæ suppetat amplius Au-
tor; ad *Concilium Tridentinum*
provocatur, cujus verba ex Regu-
la Indicis librorum prohibitorum
adducta ita sonant: *Libri antiqui,
qui res lascivas seu obscænas tra-
ctant, narrant, aut docent, ab Ethni-
cis conscripti, propter sermonis ele-
gantiam & proprietatem permittun-
tur, nullâ tamen ratione pueris præle-
gendi erunt.* Quale quæso in verbis
B 7   istis

istis patrociniū superiūs abs Dieterico factæ assertionis? permittuntur libri Gentilium obscœni; non laudantur, non, tanquam necessarii ad Scripturarum intelligentiam deprædicantur: non ceu Commentatores Bibliorum unici commendantur: hinc finis [etiam] permissionis eorum additur, qui scilicet alius non sit, quàm sermonis, Latini potissimum, elegantiam & proprietatem adipisci, hæc verò cum jam antehac Ebræo atque Græco idiomate in sacra Scriptura undique radiet, quis Latium inquirat? quis aliena cupiat? quid sibi sit opus aut cerussa? Inverto ea, quæ Dietericus ex Scaligero, quibusvis obscœnorum librorum rigidis Cenforibus occinuit: *Alterum est non minoris pretii preceptum; ut ne, dum vitia insectamur,*
eas

eas ponamus voces, è quibus, qui legunt, evadant deteriores. (quod haud rarò etiam ab Interpretibus Bibliorum, qui profanis nimirùm dediti sunt Autoribus, fieri videmus, atque fieri necessariò debet, si absque Petronii Satyrâ quidam Scripturæ sacræ versiculi capi aut intelligi non possunt,) Quid enim cogitaret adolescens, qui certarum ignarus obscœnitatum, audiat verba aut vocabula tam nefanda, quàm monstroso sunt ingenio ii, qui ea Scriptis suis audent inserere? (monströsa ergo erunt ingenia, quæ vitia monströsa ex Petronio ad meliorem Scripturæ sacræ illustrationem depromentes, talia vocabula coacervant, quibus Christiano in corde horror oritur atque trepidatio:) Malo igitur non reprehendere vitia detestanda, (h. e. malo igitur non

non illustrare ex Petronio aliisque Gentilium Scriptoribus vitia detestanda,) *quàm in execranda oratione mereri reprehensionem.* (h.e. quàm in execranda specialiori flagitiorum evolutione mereri damnationem.) Nempe obtinet hîc illud *Reuchlini*, quod & in Disputationis suę clausulâ Dietericus, contra quidem priùs à se disputatorum mentem, adhibuit: Sile, cola, occulta, tege, tace, muffa.

§. 9. Quæ tamen omnia hætenus à me dicta, nõ eo velim modo accipi, quasi vel mortui Leonis pessimus insultor, vel secularium litterarum iniquus osor essem: Scio, quod de Mortuis non nisi benè; neque ego hîc aliter: nisi quod Sententiam publicæ Orbis luci expositam, adeo quæ adhuc viventem, juxta receptum, hoc seculo,

culo, morem, pro captu meo expendam. Neque etiam deinde ignoro Exempla Scriptorum Θεοπνεύτων, qui à pueritia & juventute suâ in variis Gentium artibus & linguis instituti fuere ac imbuti: Novi & Typos à nonnullis Biblicos, utut inconcinnè satis, contraque Spiritus Sancti mentem, ad evincendam profanorum lectionem Autorum, huc trahi atque applicari: Memini quoque à Dieterico testimonia Patrum ad tuendam suam sententiam allegari, quæ verò vel usum Geographiæ, Physiçæ & Astronomiæ statuminant; vel Dialecticæ studium commendant; vel Eloquentiæ utilitatem laudant, nullum autem ejusmodi productum ibidem legitur, quò apertè demonstrari posset, sine Scriptorum Ethnicorū ope,

ope, Scripturam sacram à nemine posse intelligi: Hocque adeò, nihil aliud, præfenti meditatione agere volui, atque refutare opinionem potissimùm eorum, qui Petronium Arbitrum, ceu Verbi divini Commentatorem eximium Lectoribus Epistolæ Paulinæ ad Romanos obtrudere non erubescunt. Finio cum D. Basilio M. in peculiari sermone de Utilitate Scriptorum Ethnicorum *ἠρόδες νέες*; Quemadmodum in Roseto flores decerpimus, spinas relinquimus: sic profani Autores tractandi sunt; ut utilia decerpamus, à noxiis caveamus. Addo, quæ B. Lutherum ad quendam Theologiæ Studiosum scripsisse, abs Hieronymo Wellerro memoriæ proditum est: Sacras litteras majori intentione, quàm profanas litteras lege, eò quòd sunt
verba

verba divinæ Majestatis, Ideo quæ
 singulorum verborum emphases
 & pondera (non ex pyxide Profano-
 rum Autorum, sed gazophylacio
 textûs sacri deprompta,) dili-
 genter observa: Hoc studium le-
 gendi & meditandi me Theolo-
 gum fecit. Ultimò ; ut paucis
 multa comprehendam : Faciliùs,
 inquit *Ludovicus de Dieu* in præf.
 Grammat. Harmon. Europæis fo-
 ret, Platonis Aristotelisq; (imò &
 Petronii, si qua est,) elegantiam
 imitari; quàm Platoni Aristoteli
 (multò minùs Petronio) unicum
 ex Novo Testamento ver-
 bum interpre-
 tari.

F I N I S.

DANIEL. GUILIEL.
MOLLERI
MEDITATIO
STOICA,

De
CONDITIONE
TEMPORIS PRÆ-
SENTIS,
Ad
AMICUM.

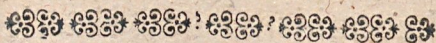
FRANCOFVRTI
ad Mœnum
Apud **DANIELEM FIEVET.**

---

clō. lōc. LXXIII.

A M I C O

*Amicus amicam salutem
animitus precatur.*

SIco, libellum istum, ani-
mo, quo scribere nō ita
pridem me voluisti, acci-
pis ex benevolentia certē
Tuā, meoq; facis desiderio.
Utrumque & animum ad-
didit, & occasionem inve-
nit: Placare Tibi, vix alteri
cuiquam, quidquid hūc
leges, debet: ad mentem
enim Tuam, non fortē
aliorum, deproperatum
est. Unde, unius horulæ
spatio, id, quod intra illud
ferē natum, perlegere Tibi,

A 2   hac

hac quidem lege, vix erit
grave, ut quæ amussitato
Tuo respondeant minùs
ingenio, respuas ilicet ac
lectione supergrediaris,
cetera Tempori adjudices,
vel Ætati condones. VA-
LE, qualemque me amore
Tuo hætenus fecisti, ta-
lem semper agnosce,

Totum Tuum.

DANIELEM GUILIELMUM
MOLLERUM.

De

De

CONDITIONE
TEMPORIS PRÆ-
SENTIS.

MAJOR pars mortalium, *Ami-*
ce oculissime, de Temporis
præsents malignitate at-
que gravitate conqueritur: quòd
inter mala vultemur plurima,
quòd bella passim ingruant, quòd
extremam ad pauperiem quivis
ferè hominum delabantur, quòd
omnis generis vita floreat, odia
crescant, invidia caput exserat,
exilio boni piique omnes punian-
tur, Libertas tollatur a vita, Servi-
tus inducatur, Seculúmque tale
habeatur, quò noxæ integritas,

A 3 contu-

contumeliæ pudor, ludibrio fides,
 litigio sit̄ omnis cōtractus & actus.
 Neque his publicis malis turba
 tantum & imprudens vulgus istâ
 ingemiscit ætate; sed sanctissimo-
 rum quoque Patrum, exactis lon-
 gè seculis, hic affectus querelas e-
 vocavit: Inde illa Cujusdam ex-
 clamatio est: *ô tempora, ô mores!*
 Inde Alterius lamentatio conso-
 nat: *ô Domine, in qua nos tempora
 servasti!* Tacebo hodiernas Pio-
 rum querimonias, super corruptis
 hujus Seculi moribus, passim habi-
 tas: Silebo scripta, voces, sermo-
 nes, singultus, de improbissimis
 hujus mundi facibus auditos.
 Quid ergo faciam? impatiens ne
 ista omnia, Tempori, Vitæ, Natu-
 ræ, tribuam? non faciam: Viven-
 dum mihi est, quamdiu Vitæ Au-
 tori placuerit: Si hoc; cur mala
 tempora increpem? Vivere potius
 bene

benè discendum mihi erit, hoc què studiosius, quò difficiliùs illud addiscere plerumque possumus. Vivere qui benè scit, Temporum rationem non habet: Malè qui vivit, optima etiam tempora pessimè collocat: Nec enim Tempus in se malum est, quippe quod à DEO, boni omnis diribitore, proficiscitur: Dum igitur illud accusant homines, se malefactores pronunciant. Quid enim? si Vinum dicas esse corruptum, quando, ex nimia ejus potatione, vètriculum dolere sentis, caput angì, membra tremore affici? nã, tu ipse vinum corrupis, quando in copia infundis, sineque mensura mensurato à natura ventriculo ingeris. Mirari soleo, cùm video, tales potissimùm tempus incusare, qui tempore plurimùm abusi sunt. Mutetur sanè in contrarium omnis indulgentia.

temporis, hinc illinc percutiatur animus, damno, luctu, incurfionibus variis, nulla hora sine aliqua querela fit; non ideò se dicere aliquis inter miserrima miserum debet, non ideo aliquem execrari diem; providendum enim à nobis est, ne quis ater dies esse queat? Ratio & Sapientia, bona omnia & candida facit. Res incorporalis Tempus est, quia sub oculos non venit; quomodo igitur malum illud vel bonum mens mea iudicet, quod videre nequit? de rebus incorporeis quod non est revelatum nobis divinitùs, nihil quicquam scimus, multò minùs culpate illas deberemus. Nemo æstimat Tempus, nemo id, hac ætate laudat, negligit qui libet, carpit, lancinat, feriorq; hora plerisque deterior vehi solet. Scilicet. omne tempus, aut aufertur nobis aut surripitur, aut excidit.

Temporis Præsentis.

cidit; nemo illud colligit aut servat:
h. e. quædam tēpora eripiuntur, no-
bis, quædam subducuntur, quædam
effluunt: Turpissima tamen est ja-
ctura, quæ per negligentiam venit:
& si volueris attendere, magna vi-
tæ pars elabatur malè agentibus,
non tempus aut vita ipsa in nos
malè agit, maxima nihil agenti-
bus, tota aliud agentibus. Quem
mihi dabis, qui aliquod pretium
tempori ponat? qui diem æstimet?
qui intelligat se quotidie mori? o-
mnes horæ complectendæ sunt:
hodierno manus injicienda, nun-
quam ex crastino pendendum
est. Omnia aliena sunt; tempus
tantum nostrum est. In huius rei
unius fugacis ac lubricæ possessio-
nem natura nos misit, ex qua nos
expellit, quicumque vult. In tria
autem tempora Vita ferè homi-
num dividitur: quod est, quod fuit,

& quod futurum est. Ex his quod agimus, breve est, malum est, periculosum est: quod acturi sumus, dubium: quod egimus, certum. Hoc est enim, in quod fortuna jus perdidit, quod in nullius arbitriū reduci potest. Hoc amittunt occupati: nec enim illis vacat præterita respicere; & si vacet, injucunda est pœnitendæ rei recordatio. Inviti namque ad tempora male exacta animum revocant, nec audent ea retentare, quorum vitia etiam quæ aliquo præsentis voluptatis lenociniō subripiabantur, retractando patefcunt: Nemo, nisi à quo omnia acta sunt sub censura sua, quæ nunquam fallitur, libenter se in præteritum retorquet. Ille, qui multa ambitiosè concupiit, superbè contempfit, impotenter vicit, insidiosè decepit, avarè rapuit, prodigè effudit, necesse est memoriam

moriam suam timeat. Atqui hæc est pars temporis nostri sacra ac dedicata; omnes humanos casus supergressa, extra regnum fortunæ subducta: quam non inopia, non metus, non morborum incurfus exagitat. Hæc nec turbari, nec eripi potest: perpetua eius & intrepida possessio est: Singuli tantum dies, & hi per momenta præsentis sunt; at præteriti temporis omnes, cum iusseris, aderunt, ad arbitrium tuum se inspici ac detineri patientur: quod facere occupatis non vacat. Securæ & quietæ mentis est, in omnes vitæ suæ partes discurrere: Occupatorum animi velut sub jugo sunt, flectere se ac respicere non possunt. Abiit igitur vita eorum in profundum, & ut nihil prodest, quantum libet ingeras, si non subest quod excipiat ac seruet; sic nihil refert, quantum temporis

A 6   detur;

detur, si non est ubi subsidat :
per quassos foratosque animos
trasmittitur, & rara est Præteri-
torum memoria. *Præsentia* ve-
rò magis amamus, magis lauda-
mus, magis appetimus, utut præ-
sens tempus brevissimum sit, bre-
ve quippe in hoc mundo esse de-
bet, quicquid delectat, ast eheu!
æternum, quod cruciat. In cur-
su semper præsens est tempus :
fluit & præcipitatur : ante de-
finit esse, quam venit : nec ma-
gis moram patitur, quam mun-
dus aut sidera, quorum irrequie-
ta semper agitatio, nunquam
in eodem vestigio manet : Sci-
licet, tam breve, tempus est
præsens, ut arripi non possit, ut
cogitari vix queat, & idipsum
illis, districtis in multa, subdu-
citur, adeò quidem, ut quibus-
dam nullum videatur. Hoc ne
ergo

ergò aliquis diris omnibus devoteat, maledictis proscindat, iniquitatis accuset? Ponam, in presenti tempore, in hac hora, in hoc momento, adversum tuæ carni quidquam accidat, calamitas obtingat, crux affligat, infortunium eveniat: an ea propter dolebis, an flebis, an tempori maledices, an tempori imputabis, an tempus misisse existimabis? Tempus nunquam vidisti; & ceu malum quid vis odisse? Tempus nunquam palpasti; & veluti horridum, spinosum, aculeatum, durum, exitiosum, vis averfari? Tempus auribus tuis non accipis, gustu tuo non percipis, naribus tuis non excipis: & ceu injucundum auribus, linguæ insipidum, minùs suave naribus rejicias, repellas, crimineris, detesteris? At habeant & hæc omnia se isto, quo recensui,

A 7 modo

modo; Sensus hominum externi
Temporis malignitatem videant,
audiant, tangant, olfaciant, gu-
stent: num tempus ideo mali-
gnum dicamus? Præsens tempus,
uti ante jam diximus, & quivis fa-
cile concedet, brevissimum est, fu-
gacissimum, momentaneum: Bre-
ve igitur quod malum est, longum
tuum experiatur vituperium? in
fuga quod malum est, productam
tuam ferat increpationem? in mo-
mento quod malum est, atatem in
ore tuo malum volvatur? Afflictio
momentum tantum durans, non
afflictio, sed imaginatio est: tolle
hoc nunc, & aliud illicet subibit;
prius plane interiturum: quomodo ab-
latum, cur querelis revocandum est
in vitam, quod mortem jam oppe-
tiit suam. Verum equidem est,
non aliter saepe mala huius Uni-
versi esse comparata, quam fluctus
aut

aut undas maris, his quippe præter-
volutis, aliæ intruduntur, unda fe-
rit undam, fluctusque fluctum ver-
berat: parili ratione, unô decre-
scente malô, aliud sine mora ex-
furgit, & quò plura Malorum hy-
dræ capita detruncaveris, eò plura
suppullulant & vicem subeunt am-
putatorum. Neque autem ista
mentem meam fugiunt; hoc ta-
men fugio dicere, *Tempus esse ma-
lum*: continua enim malorum suc-
cessio in tempore quidem debet
fieri, sed tempus illorum causa non
est: &, si vel centum annos mise-
rabiliter affligereris, tempori ne
propterea malum rectè adjudica-
bis? Profectò, non aliter mihi fa-
cere videreris, atque ille, qui lectò
unâ & alterâ septimanâ graviter
affixus, vel Podagrâ, vel Febri, vel
aliò morbò laboraret, causam in
tempus transferre, illud culpare,
illud

illud vituperare vellet. O quàm malus est, culpam qui suam alterius facit! Inter causas potiùs malorum nostrorù est, quod vivimus ad exempla mala: nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur: quod si pauci facerët, nollemus imitari: cùm plures facere cœperunt, quasi honestius sit, quia frequentius, sequimur: & recti apud nos locum tenet error, ubi publicus factus est. Unde Tempus, causam mali non erit, neque ipsum in se malum, quia cæteroque, etiam sine exemplo, mali necessario fieremus, at sola Exempla hodie mala sunt, ea homini nocent, ea voluptate inescant, ea lequendi libidine inebriant. Hic, nisi aures obdures, peris; nisi fugias, interis: abducunt à Patria, à Parentibus, ab Amicis, à Virtutibus, & in turpem vitam miseros turpiùs

turpiùs illidunt. Sed Exempla inducis, *Bellaque esse mala existimas?* falleris: bona ea sunt; si non tibi, certè alteri; si non omnibus, profectò pluribus: bella enim Virtutem excitant, præmia distribuunt, encomia ferunt, pacem stabiliunt, urbes muniunt, defidiam pellunt, preces accendunt, omnia utilia hominiquè; necessaria secum ferūt. Dicis quidem, Bellum multa variaquè; mala, infinitasquè; difficultates & calamitates secū trahere, dū civium opes exhauriuntur, omniaque latronibus, furibus, & stupratorib⁹ implentur, imò bellum perditionem animæ, corporis & substantiæ inducere: Verum fateor dicis, at falsum, si tempori audeas malum hoc affricare: quid enim amabò tempori cum bello? ætherea sæpè totum contra militantes militasse, & superioribus, & præsen-

præsentibus, animadvertere licuit
 seculis; num autem quoque tem-
 pus? Urges, Bellum si dixeris, om-
 nia mala dixeris; sed, num pro-
 pterea tempus si nomines, omne
 malum nominabis? bonum, non
 malum, omne tempus est, ô si mo-
 dò bona hæc melius homines æsti-
 marent, & non tum demum intel-
 ligerent, quando jam manibus ela-
 pta dolent! Bellum quodlibet
 propter Pacem, sicut labores &
 negotia propter otium suscipiun-
 tur; nec alia debet Regis aut popu-
 li bellantis intentio, quàm ut Pa-
 cem consequatur, esse. In fis: Bello
 leges conculcari; sed malè: ante-
 hac potiùs oscitantia & luxu con-
 culcata, eo renovantur: ais; Bello
 pietatem pelli; dico ego, impie-
 tatem refelli: illa enim ferventior
 cœlum, necessitatis tempore, per-
 rumpere laborat, magisq; mota &
 quassata

quassata lucere incipit : hæc Pace
Orbi tranquillitatem inducente,
ab Otio plerumque fœcundâ ma-
lorum genitrice generatur, & ta-
lia sæpe patrare audet, quæ seve-
rior alias belli disciplina prohi-
buisset. Inquis; bello juventutem
induere ingenium ferum & im-
morigerum, nullasque addiscere
artes : erras : nullo sanè tempore a-
lio, mens mortalium, plura humili-
tatis, patientiæ, obedientiæ, argu-
menta invenire potest, atque Mar-
tis classico per aperta aëra sonan-
te : Vir Viro, Pes Pedi, arma armis
sociata esse debent, ad Imperatoris
dictum attenti singuli, nec vertere
se, nec locum mutare, nec progredi
ulterius audent, quin ipsi etiam
milites perpetuum quoddam pa-
tiuntur martyrium ; jejunant fre-
quentissimè, incedunt nudi, dor-
miunt sub jove, gerunt mortem ob
oculos,

oculos, & nisi deliri sint, plus aliis Deo servire debent. Quid multa? *Bella* nos tempore uti docent; *bella* nos Virtutibus dare operam instruunt; *bella* famem sitimque tolerare nos erudiunt; *bella* utrique ferendæ fortunæ nos aptos efficiunt; *bella* omnia nobis bona conciliant. PAUPERIEM obvertis, malum, hoc seculo, epidemium? Tibi fortè, minùs autem Sapienti: illud enim malum sit, quod quasvis Artes invenit, excolit, docet? illud ne malum sit, quod sanitatem corpori, vigorem membris, iudicium & memoriam intellectui hominis largitur? (a) Si scire vis, quàm nihil in ea mali sit, compara
inter

(a) Quin opes officiunt plerumque bonæ menti, Demetriusque Cynicus non virtutis scientiam, sed egestatis professus est. Major quippe materia Sapienti viro est, animum explicandi suum in paupertate, quàm in divitiis.

inter se pauperum & divitum vultus. Sæpius pauper & fidelius ridet: nulla sollicitudo in alto est: etiam si qua incidit cura, velut nubes levis transit. Horum qui felices vocantur, hilaritas ficta est, aut gravis & suppurata tristitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palam esse miseros: sed inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est agere felicem. *Pauper* igitur es? cum Paupertate tibi conveniat, eris que dives: Non qui parum habet, sed qui plura cupit, pauper est. Quid enim refert, quantum illi in arca, quantum in horreis lateat, quantum pascat aut fœneret, si alieno imminet, si non acquisita, sed acquirenda concupiscit. Satis dives est, cui id satis est, quod habet; cui, quod satis est, satis non est, nihil ei satis erit. Audiamus *Lucillum*:

Nam

Nam si, quod satis est homini, id satis esse potisset,

Hoc sat erat: nunc cum hoc non est, qui credimus porro

Divitias ullas animum mi explere potisse?

Magnæ divitiæ sunt, lege naturæ composita paupertas: Lex autem naturæ, scis quos terminos nobis statuit? Non esurire, non sitire, non algere. Uti famem sitimque depellas, non est necesse maria tentare, nec castra sequi.

*Quæremus lucrum navi, mortemq, sequemur
In pradas, pudeat tanto bona velle caduca.*

Quid cælo dabimus? quantum est, quo veniat omne?

Impendendus homo est, Deus esse ut possit in ipso.

Parabile est quod natura desiderat, & citò apponitur. Ad supervacua sudatur. Ad manum est, quod satis est. Si ad naturam vives, nunquam eris pauper, si ad opinionem

nem, nunquam dives. Exiguam
natura desiderat, immensam opi-
nio. Si congeratur in te, quidquid
multi locupletes possederunt, si ul-
tra privatū pecuniæ modum fortu-
na te provehat, aurō tegat, purpu-
rā vestiāt, eò deliciarum opumque
perducāt, ut terram marmoribus
abscondas, non tantū liceat ha-
bere, sed calcare divitias: majora
certè ab his cupere semper disces.
Honestā, inquit *Epicurus*, res est,
lætā paupertas: addit *Seneca*. Illa
verò non est paupertas, si lætā est.
Pergis alibi: Paupertas expedita
est, securā est: Cūm clāssicum ce-
cinit, scit non se peti: cūm aliqua
conclamatio est, quomodo exeat,
non quid efferat, quærit. Si navi-
gandum est, non perstrepunt por-
tus, nec unius comitatu inquieta
sunt littora; non circumstat illam
turba servorum, ad quos pascen-
dos

dos transmarinarum regionum exoptanda est fertilitas. Facile est pascere paucos ventres, & bene institutos, & nihil aliud desiderantes, quàm impleri. Parvo fames constat, magno fastidium. Paupertas contenta est desiderii instantibus satisfacere. Quid est ergo, quare tu hanc recules contubernalem, cuius mores sanus dives imitatur? Si vis vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis cura: frugalitas autem, paupertas voluntaria est. Tolle itaque istas excusationes: Multis, Epicurus ait, parasse divitias, non finis miseriarum fuit, sed mutatio. Non hoc miror. Non est enim in rebus vitium, sed in ipso animo. Illud quod paupertatem gravem fecerat, & divitias graves fecit. Quemadmodum nihil differt

differt, utrum ægrum in ligneo lecto, an in aureo colloques: quocumq; illum transtuleris, morbum suum secum transfert, sic nihil refert, utrum animus æger, in divitiis, an in paupertate ponatur: malum suum, illum sequitur. Paucis: Sapiens omni tempore dives est: omni tempore opulentus animo; omni tempore opinione Cræsus, felicitate Gyges, usu Imperator. VITIA per totum genus humanum disseminata exprobras? Audio, video, sentio, non nego, quid autem isthæc ad tempus? Omnes mali sumus: num etiam tempora inde mala? Noli æstimare hanc horam, aut hunc diem: totum inspice mentis tuæ habitum. Nos mali omnes, inter malos vivimus: nos tempora corrumpimus: nos tempora mala reddimus: Totam enim vita nostra inter errores

B   volu-

volutatur. Tempus igitur erroris, vel pravitatis inculando, nos ipsos erroneos, pravos, malos & vitiosos confitemur. Legisti, *Harpasten*, uxoris Senecæ, fatuam, subito defuisse videre, nescivisse tamen esse se cæcam, subindeq; pædagogum suum rogasse, ut migret, domum enim tenebrosam esse, ajebat: Quis eam non rideat? sed profectò quod in illa ridemus, omnibus illis accidit, qui malum non in hominibus, sed in tempore, quærunt; qui Vitia non in mortalibus, sed in diebus ac horis residere contendunt. Hinc illas haud rarò audias voces: Non ego bonus esse possum, quia tempora modò sunt mala: Non ego laboribus meis lucrari quicquam valeo; quia tempora sunt mala: non mihi ad hanc vel aliam functionem aditus est relictus; quia tempora sunt mala: Ali-
ter

ter ego longè, meliusque viverem; si tempora mala non essent: Felicissimus Orbis existerem; si tempora tam infelicia, tamq; misera & perversa nō invenirentur. Ah! quid nosmetipsos decipimus? quid animum nostrum defraudamus? non est extrinsecus malum nostrum: intranos est, in visceribus ipsis sedet. Et ideo difficulter ad sanitatem pervenimus, quia nos agrotare nescimus: Sicut enim corporis morbus absconditus, aut laudatus, non sanatur; sic nec anima, cui male patrocineris aut defendas. Erras, si existimas nostri seculi esse vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia quæ objicit suis quisque temporibus; Hominum sunt ista, non temporum: nulla ætas vacavit à culpa. **ODIORUM,** inquires, si unquam aliàs, hoc maxime tempus est feracissimum: Sed,

B 2 nec

nec ita benè loqueris: Quid tempori cum odentibus hominibus? odia, ex homine in hominem; non de Tempore in tempus, derivantur. Homines tolle, & Odia sustuleris. At regeris, timeri hodie, uti semper aliàs, Principes volunt, quin igitur non etiam tempus idoneum amplectantur, quod timorem incutiat, metumque faciat, nempe nocturnum: quo enim tempore magis humanum formidat genus? nonne nox atrâ fuligine tecta, cuncta terræ animalia terret? nocte timent illi etiam, qui die audacissimi sæpè sunt visi: Tempus ergò, ais, timorem causat; timor odium suscitatur: uti execrabili illo versu notum fit: *Oderint dum metuant*. Sed tempus ista sibi non vendicat: Animus hominis est, qui odia ferit, qui amicum ferit, qui proximum odit: Tempus potius

tiùs eadem tollere, sopire, lenire, eradicare potis est. Unde quæso *intestinum* communiter *odium* appellatur? nisi quod intra humani corporis intestina, Odium jaceat sepultum, occultum sit, & dissimulatum, clàm radices agat, crescat, floreat, germinet: Ingravescit enim indies, uti Cicero ad Brutum scripsit, *intestinum* malum, nec externis hostibus magis, quàm domesticis laboramus, tandem verò illud aliquo temporis momento in auras delatum, tempus obstupescit, tempus dispungere laborat, tempus tollere & docet & discit. Ad odia namque quid propellenda requiritur? nonne Tempus? ad odia quid evisceranda conducibile est? nonne tempus? Tempus sanè præsentissimum odiorum dici potest re-

B 3 medium,

medium, optimaque medicina. Quamvis juxta sapientissimum nostrum Senecam, Odium ex offensa sic vitabis, neminem lacefendo gratuito: à quo te sensus communis tuebitur: fuit enim hoc multis periculosum. Quidam odium habuerunt, nec inimicum. Illud ne timearis, præstabit tibi & fortunæ mediocritas, & ingenii lenitas: cùm te esse homines scient, quem offendere sine periculo possint. Reconciliatio tua & facilis sit, & certa. Instet aliquis, Tempus nihilominus occasionem subministrare iis, qui alios odio prosequuntur: Institutum enim eius, qui odit, est, malè, si possit, facere. Hinc odium etiam ita ferè definitur, Affectio quædam & propositum malè faciendi, ejusque occasionem captandi: unde necessariò sequi, tempus esse malum, quia occasionem

caſionem malæ rei, odii puta, ſup-
peditat. Miror ego opinionem:
Occidiſſe ne tu dicæris hominem,
ſi is, cui ſecurim ad findenda ligna
mutuaſti, eum occidit? an hunc in
finem illi ſecurim dediſti? quid, ſi
te noctu in lecto cubante, fur ve-
niat, res tuas domeſticas ablatum?
an tu, qui occaſio ipſi, fur ſui, ſo-
mnò tuò fuiſti, malus, furque ſce-
leſtus eris? Vide iam tempus, quod
eo, quò Deus illud ab initio poſuit
ordine, fluit, atque dilabitur, num
ideo dicetur mater Odii? quod o-
dio tempus non ſubtraxit occaſio-
nem, non impedivit, non ſuſtulit?
Animum indue benevolum: ita
ames, tanquam oſurus; ita oderis,
tanquam amaturus, & pectore tuo
excute odium, tunc tempus, mihi
crede, non amplius nocebit aut
malum erit. Accedit, quod abje-
ctæ mentis ſit indicium, ad odia

attendere, ad odia commoveri, & idcirco tempus mali alicujus velle arguere. Felices sunt, & ille, qui odio habetur, & is, qui alios odio habet. Cui res sunt secundæ, is odium gerenti molestus est, ergone alios molestans, tempus ajat esse malum? Deinde, odium concipitur etiam in bruta animalia: Sunt enim qui feles, cantharides, rubetas, serpentes oderunt. Et Germanicus galli gallinacei neque vocem, neq; aspectum ferebat, mures Magi Persarum interficiebant, quod & ipsi eos odio haberent, & ideo invisos arbitrarentur. Ex æquo enim & Arabes omnes, & Æthiopes murem abominantur. Quid quod non soli homines, sed bruta etiam invicem oderunt, exercentq; inimicitias, & fide majora bella gerunt. Pugnant inter se Aquilæ & dracones, cornices

ces & ulule, parus & carduelis, quorum etiam sanguinem occiforum permifceri negāt, fed etiam fi quis confundat, utrumque feorfim diffluere narrant. Quis verò Sapiens ea Tempori adfcripferit? Natura, certè fe minarium illud eſt, ex quo uberrima odiorum ſeges aſurgit: Natura Ocean^o ille dici poteſt, qui odiorum fluctibus animos mortaliū inundat, & tantū non gurgite inimicitiarum abreptos, in omnis generis calamitatū barathra præcipitat. Quinimò liberiùs aliquantū loquendo, nec tempus cauſa odiorum, nec Natura eorum fomes rectè dicitur, ſed propria hominum eſt imaginatio: hanc deſere, nec illa ſenties: hanc derelinque, nec illa te cruciabunt: hanc finibus animi tui arce, neque illa nocebunt. Scilicet, prout quiſque malū vel bonum imaginatur ſibi,

B 5 eatenus

catenus quoque contingit : sæpè bonum in se, malum esse nobis arbitramur : sæpè quòd aliàs est pessimum, nobis tamen bonum illud esse opinantibus, optimum fieri debet : quicquid enim aduersi hominibus in hoc mundo accidit ; non temporis, non naturæ, sed opinionis mala sunt : Sapiens ad cœlum usque, supra Vulgi persuasione, magnò animò assurgit ; qui ipse animus, à Conditore rerum omnium ac parente, liber ab omni perturbatione ac immunis factus, atque huic corpori infusus est : Huius verò instrumentum est corpus, longè ab eo, cuius instrumentum est, diversum : ipse autem homo hoc est, quod est ratio, ac animus : quare quæ illius bona sunt aut mala, ea sunt hominis : reliqua omnia extra hominem sunt, & ad eius felicitatem, nisi velit, aut non rectè

rectè opinetur, momentum non adferunt: Hinc odia, si animò tuò non recipias, spontè sua non intrabunt, Si corde non admittas, ultrò se illi non ingerent: semper liber, semper felix, semper tranquillus, semper hilaris, semper tui eris similis. De INVIDIA, (a) quæque à seculorum omnium initio ad præsens usque tempus veluti gangræna serpit, quid lentiam, quid dicam? itidem desideras. Ea dum comparat, ilicet nos inquietat: Hoc mihi præstitit; sed illi plus, sed illi maturius: & deinde nullius causam agit, contra omnes sibi favet: nullius merita dijudicat, se ubique præferendam censet: Hinc Invidorum sæpiùs audias lamenta; invidia me spatio natura coërcuit arctò, plus accipere debuiffem, at-

B 6 que

(a) quâ Siculi non invenere Tyranni majus tormentum.

que ille, cujus nullum est in proximum meritum: Ille mihi prælatus est, multique paralangis antepositus, qui nec virtutibus par mihi est, nec officiis, nec scientiâ, nec quibusvis aliis honorem aut dignitatem emendicantibus qualitatibus: Hic muneri tali admotus, quod subire ego præ illo dignius potuissem: Iste matrimonium contraxit cum virgine aliqua juvene formosâ, generosâ, divite, pudicâ, rarissimisque virtutibus coruscâ; cum tamen homuncio sit bardus bliteusque, pauper & egenus, Mopsus, deque stivâ Corydon; me verò, qui non adeò deformis sum, qui non paucos possideo agros, qui plurimos alo greges, cibo servos, sustento pauperes, fortuna prætergreditur, Amor aspernatur, Cupido temnit: Ille hominum favorem sermone suo

fuo elicit, in Magnatum Proce-
rumque mundi societatem admit-
titur, in Eruditorum Examine,
uti Luna inter stellas minores e-
micat ; quidquid loquitur, de
coelo cecidisse putatur ; quidquid
suadet, ambab⁹ accipitur manibus ;
quidquid agit, extollitur ; quocun-
que collimat, eò excurritur ; o-
mnia ex voto & nutu fluunt feli-
cissimè : Ego autem sidus omni-
bus invisum, dum splendere cu-
pio, umbrâ malignantium oppre-
rior ; dum loqui animus est, ho-
mines, ne audiant me, aures
suas occludunt ; oculos, ne vi-
deant, avertunt ; tergum, ne
adspiciant, obvertunt ; singula
ita componunt, ut obsint, ut
noceant, ut manibus pedibus-
que in perniciem meam eant.
Ista, & plura ferè adhuc alia,
invidorum turba potissimùm

B 7 queruto

querulo ex pectore suo lamentabiliter depromit, toti que mundo venum exponit: Ideo ne autem Tempus Invidiæ malum, ceu galinam pullos, excludere afferas? Equidem Invidiam hoc vel illo tempore magis magisque virus suum exerere videmus; Tempus ipsum Invidiam in hominum corda disseminare non videmus. Invidus vivit in tempore, tempus vitam invidio non largitur, vel eadem in malo suo patrocinator: Liberum tempus est, cujus putà unicò momentò, & invidi, & irati, & luxuriosi, & casti, & benevoli, & amantes, & furibundi, & omnis generis vel vitiis vel etiam virtutibus præditi, vitam degentes, ad diversos ingenii sui motus, raptus & ausus, utuntur. Obvertat aliquis, Tempora Pacis invidiam creare apud illos, quorum Martia
mens

mens est, atque præcordia sanguine tument, tempus igitur esse in causa, quod invidia inter pectora talia regnet: At enim, uti tempus nec Pacis parens est, sed pacifici mortalium animi, qui concordia studentes, sibi constant, & placidi sunt: ita nec bella tempus ex se, veluti aranea filum, necit; quin potius dissensiones hominum mutua, ambitio, æmulatio, gloria, odium, ira, cæteri que discordiam ferentes affectus. Unde ergò invidia? non ex tempore, sed ex homine, temporis usufructuario. Eo ulterius, & quæro; num tempus propter Invidorū multitudinem, uti communiter hodie fieri amat, increpari, malum que nominari queat? negari melius id posse affirmari, verissimè autumo: Constat, invidos nemini magis, quàm sibimetipsis nocere: notum est, Invidos

vidos alterius, quin suis sæpè in rebus marcescere: Benè scitur, invidos mille sibi invidiâ suâ accersere corporis mala: num ergo tempori maledicam, quod invidus alteri nocere cupiens, sibi sit ipsi exitio? apage: foveam qui alteri fodit, plerumque in eam incidit: Malum, qui alteri vovet, ipse ut plurimum in corpore suo experitur. Feramus ne igitur Invidiam? utique: si fortes vel felices esse contendamus: Invidiam enim ferre, aut fortis aut felix potest; ille non curando, hic cruciando. Negabis? demonstro: donec eris felix multos numerabis invidos, tempora si fuerint nubila, solus eris; si fuerint misera, invidis carebis, nec limis aspiciere oculis: rarò felicitas invidiam effugit; nunquam Virtus, cujus, omni tempore, comes est invidia, neutiquam Vitii: Invidia ergo

ergo te premat, Virtutem illud facere cogita, quæ sanè ingrata tibi, si sapias, accidere, aut gravis esse non potest, nec debet: Multis quippe stipatum vivere invidis, est, desideratis aliàs abundare laudatoribus: quot invidos; tot laudū habes buccinas. Quicumque autem tempora clamat idcirco esse mala, quod invidentes sibi habeat innumeros, næ ille contra semetipsum peccat: bona tibi tempora sint, necesse est, summeq; felicia, si stimulos sentias Invidorum: Invidia enim dolor est, ex aliena prosperitate conceptus; (a) hinc invidos æquo si fortè nolis ferre animo, mutare illico potes; cuncta invidiosa reponere; bona tua dilapida; pecuniã prodige; omnia perde; & invidi recedent, invidi ridebunt, invidi invidiam desinent exercere, planeq; beat⁹ eris, vives

(a) Bonumq;, ipse quo aliquis caret, plerumque alteri invidet; nec facile alterius, qui sua confidit, virtuti invidet,

sine invidia, mollesque inglorius annos exiges : attamen, neque istud vis? quid ergo facias? feras : Invidiæ mollimentum consuetudo est: non enim invidiæ eandem vim assiduitas habet, quam primus ictus: melius adhuc remedium anhelas? Sic invidiam effugies, si te non ingesseris oculis, quàm magnus quippe admirantium, tam magnus invidentium populus est, si bona tua non jactaveris, si scieris in sinu gaudere. Quanquam ferè omnes Invidiolâ quadam tacitè laboramus, interque adeò etiam infimæ fortis homines pravum illum animi affectum gliscere, haud difficulter observare licet : quid? quod Invidiæ vocabulum, autore *Cicerone*, cadat in utrumque, & in eum, qui invidet, & in eum, cui invidetur : hinc, ut effugiamus ambiguum nomen Invidiæ, ab Invidendo

dendo rectè dici potest *Invidentia*, quæ animi ægritudo est, ex alterius rebus secundis suscepta, quæ præsertim nullam jacturam afferunt invidenti. Scilicet, uti Misericordia ægritudo est ex alterius rebus adversis; sic *Invidentia* ægritudo est ex alterius rebus secundis. Intus ergò in hominum animis, non in temporum periodis, quærenda est invidia; illinc si expellatur, vix amplius recurret. Dicitur equidem & *Tempus* sæpè invidum meminisse; at, non ceu invidiæ causam vel Parentem, sed tanquam commune mundi & motus sideris intervallum, quo boni equè bene utuntur, ac vitiosi malè abutuntur: Siquidem *Tempus*, uti *Varro* alicubi scribit, intervallum est mundi & motus, divisum in partes aliquot, à *Solis* & *Lunæ* cursu, à quorum tenore temperato
tempus

tempus deinde dictum est. Proponamus nunc etiam nobis *Exilia*, num tempus malum sit, quo illa hominibus indicuntur? vel, an querelis eadem corrigi posse arbitreris? neutrum, si putas ita, ex ratione facis. Tempori quod imputas, ab utentibus tempore deberes attribuere; maleque amissum quereris, quod ubique sub cœlo invenis. *Exilium*, nomen vanum est: quid est enim mali, mutare regiones? quid interest, in patria, vel alibi senescas? ubicunque vivamus, DEO vivere possumus. Exsulabis? erras: cum omnia fecerim, patriam meam transire non possum. Omnium una est. Extra hanc nemo proficisci potest. Exsulabis? non Patria mihi interdicitur, sed locus. In quamcunque terram venio, in meam venio. Nulla terra exilium est; altera

altera patria est. Non eris in Patria? Patria est, ubicunque benè est: Illud autem per quod benè est, in homine, non in loco est: in ipsius potestate est, quæ sit illi fortuna. Quisque nostrum ad regnandum natus est. Iracundiæ, libidini, dolori imperare ac voluptati, Sapientis regnum est. Num ad ista militem, aut sceptrum, aut purpuram, requiri existimas? num ad regnum hoc administrandum Patriæ, vel alius in Orbe locus, limitibus suis circumscriptus, est necessarius? Patriam tuam quidem pelli, relegari, incarcerationi, verbis verberibusque injuriis profligari facillimè potes; ast, ut doleas, queruleris, tristeris, clamites, nisi velis ipse, cogi non potes. Potest cogere Ulysses fortuna, ut
madeat,

madeat, ut natet, ut in dubium de vita veniat: potest gubernaculum his manibus eripere, cœlum totum per fulmina, si lubet, in pontum demittere: potest ipsum scopulo impingere: potest, si sic videtur, frustillatim discerpere: ceterùm, ut ploret, ut ejulet, ut se infelicem ipse pronunciet, ut hæc mala esse fateatur, ut opinionem mutet, ut ad genua tibi accidat, nisi velit, non potest. Nimirum, vetus ille præclarusque, & quem Stoici requirunt, absolutus Sapiens, supra ignorantiam, supra vulgi opinionem, supra honores omnes ac potentias, supra fortunam ac calamitatem, supra proscriptiones & exilia, supra morbos omnes ac dolores, quæ externa esse novit; animo assurgit: cujus sola semper bona sequitur, sola semper mala declinat. Et utrumque potest. Animum

mum excolit, animum format, animum quàm maximè ad divinitatis normam componit. Quem cùm supra omnia evexit, ipsum Deo immortali submittit. Quicquid autem Vulgus & ignara Veritatis turba, casum aut fortunam vocat, soli Deo ac æternæ ejus sapientiæ ascribit. Quare orbitatè ac amissionem liberorum, exilium ac fugam, morbos denique ac dolores, & quæcunquè frustra fugiuntur, frustra metuuntur, mala esse negat: siquidem ab optimo consilio procedunt. Stultus tantùm exulat, non Sapiens, qui putà semper peregrinatur. Exulabis ne igitur? hoc dicis: alterius loci civitate donaberis. Sapiens Patria, non unius civitatis mœnibus aut muris, sed totius cœli ambitu definitur: quà vadit ille, Patria est: ubi subsistit, eadem recurrit; an enim tam magnæ

gnæ urbis incola, tum ipsius Dei filius ac popularis, quicquam humile aut abjectum cogitet? Exilia sanè ac relegationes, aliaque id genus, non naturæ, sed Opinionis mala sunt. Sub hujus sacramento Sapiens nunquam militat: illa cùm se explicare cœpit ac diffundere, ad puerilia delabitur, à quibus Sapiens abhorret. Inter externa hic exilium, non verò sua, numerare meminit: animum verò contra talia externa invictum semper habet: qui nec moveri, nec cogi, nec impelli, aut ab ullo homine, aut à Fortuna potest. Omnis quippe Viri magni, in electione sua ac decreto, & libertas & felicitas consistit. Seculum muta, & in Exilio te divitem, te Regem esse, invenies, quoniam quidem eò temporum prolapsa luxuria est, ut majus viaticum exulum sit, quàm olim patrimonium

nium Principum fuit. Plura sæpè
Exul & commoda in proximum
spargit, & incrementa facultatum
capit? quàm domo affixus, suis si
contentus vivat, veteremq; iden-
tidem repetat cantilenam. Rosa
ungue decerpta magis odorem
spirat, præ illa, quæ stipiti relicta fo-
liorum purpuram in glomerem
coarctat: sic multi, hoc, & ante actis
seculis, doctrinæ suæ fragrantiam
latius diffudère, quàm si casæ suæ
inhærentes, aut in loco minùs illu-
stri, aut inter homines non adeò
bona intelligentes, vitam transe-
gissent. Nimirum applicari fortè
hïc, quod paucos ante dies demum
legi, non inconcinnè poterit:

*Exul Anaxagoras, Thrasylbulus, Tullius ipseus,
Quilibet Exul erit, qui bonus esse cupit.*

Instet autem hïc iterum aliquis, di-
catque; Exilia, secum afferre, igno-
minias, honorum amissiones, mi-
C seriam,

feriam, moestitiam, & alia sexcenta gravissima mala; sed enim illud omne non in ipsorum est situm natura, ast nostro iudicio iis modus praescribitur: ea quivis nostrum sibi vel facilia toleratu, vel difficilia suo arbitratu facit. Audire licet, quid Polynices, interrogatus,

Quid? patria carere num magnum est malum?

respondeat: Est maximum, & remajus, quam dici queat.

Sed cognosce, quid in diversam sententiam *Alcman* dixerit, ut quidam de eo hoc epigrammate expressit:

*O mea, majorumq, meorum patria Sardes,
Mihî in te si obtigisset educarier:*

*Rumperem in aurata cava nunc ego tympana
veste,*

*Magna Sacerdos matris, aut fœdus spado.
Alcmanem nunc me Lacedamon nomine civē
Agnoscit, eruditum Grajis litteris:*

*Qua me non paulo vestris fecere tyrannis
Præstant iorem, seu Gyge, si ve Daseyle.*

Ita

Ita eandem rem numismatis instar
vel utilem vel damnosam redigit
opinio. Esto tamē, exilium res gra-
vis sit atque dura; Atqui multi sunt
cibi amari & acres, mordentesque
palatum, aut linguam vellicantes;
quibus tamen dum dulciæ quædam
& grata admiscemus, id, quod of-
fendebat, adimitur. Sunt & colo-
res aspectu molesti, ad quos, ob
vehementiam nimiamque vim, o-
culorum acies, confunditur & he-
betatur; at pro remedio iis adjicere
licet umbras, aut avertere oculos
ad viridia & jucundum habentia
colorem: Idem hoc facere aliquis
potest in suo casu, ut cum eo tem-
peret, quæ sibi in præsentia com-
moditates adsunt atque oblecta-
menta, sanitas putà, amici, otium,
& quod nulla res ad vitam solam
necessaria sibi deest. Profectò

C 2 paucos

paucos puto esse, qui non malint hodie, illo pacto, etiam extorres esse, optimeq; secum actum putare, si ita potius apud exteros iis detur vivere, quam domo affixos testudinis instar nihil habere boni, quo absque molestia perfrui possint. Verum Patriâ, ah! Patriâ exundum est,

*Nescioq; quâ natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.*

Quid amabò ais? Natura patriam nullam cuiquam fecit, ut neq; domum, neq; agrum, neq; ærariam, ut Aristo dicebat, neq; medicam officinam; sed fit, aut potius nominatur horum unumquodque quovis tempore ab eo, qui possidet & utitur. Quippe homo, si Platoni credimus, planta est, non terræ infixæ aut immobilis, sed cœlestis, cujus tanquam è radice caput sursum erectum in cœlum dirigatur. Inde est, quod Hercules dixit: *Argiviss*

Argivus, aut Thebanus. haud enim peto

Vnius esse civis urbis, patria

Græca urbs mihi quacunque est.

Et Socrâtes melius, qui non Atheniensem, non Græcum, sed mundanum seu mundi civē se esse dixit.

(a) Neque hîc quisquam exul, hospes, peregrin^o est, ubi idem ignis, aqua, aër; ubi iidem gubernatores atque dispensatores, Sol, Luna, Lucifer; ubi eadem omnibus leges, sub eodem magistratu, solstitium æstivum, bruma, æquinoctium, Plejas, Arcturus, tempora ferendi, tempora plantandi; ubi unus Rex & Princeps, DEUS, principium, medium, finemque complexus

C 3 uni-

(a) Similiter *Epictetus* • Ito, ait, in exilium. Quo? num aliquis extra Mundum ejicere potest? nō potest Quocunq; ivero, ibi Sol, ibi Luna, ibi Sidera, Somnia, Auguria, & cum Diis conversatio. Quid *Democritus*? Viro Sapienti omnis tellus pervia, & bonæ Mentitotus Mundus patria. *Euripides* cōcinit; Diffusus aer omnis aquilæ pervius, Omnisque tellus patria animoso est viro.

/ universi, rectà pergit & secundùm
 naturam circumiens. Hunc comi-
 tatur justitia ultrix eorum, qui divi-
 nam legem deseruerunt. Hac om-
 nes homines naturâ adversus om-
 nes utuntur tanquam cives. Quod
 autem non habites ibi, ubi natus es,
 nihil est: nam nec in patria tua, do-
 mum aliam, præter illam, quæ pri-
 mùm natales tibi præbuit, inco-
 lens, in patria tua verè subsistis: er-
 gone propterea peregrinus aut ex-
 torris tibi videbere. Sanè, nulla ter-
 re particula longè ab altera distare
 potest, cùm ipsam totam Matthe-
 matici demonstrant cum cælo cõ-
 paratam puncti loco esse; nos autè
 instar formicarum aut apum, si ex
 uno formicarum nido aut alveari
 excidimus, in mœrore sumus, &
 peregrinos nos esse factos ægrè fe-
 rimus, ignari, omnia, ut sunt nostra,
 putare atque usurpare. Homo, ubi
 cunque

cunq; mediocriter suppeditant res ad vitam tolerandam necessariae, neq; urbe, neq; lare, unquam cariturus est; tantum adsit mens & ratio, anchorę gubernatoris vice, ut quovis portu, ad quem delatus fuerit, uti possit. Cui ergo suam urbem fortuna adimit, ei cōcedit habitare, quam delegerit: Pulchrum est illud Pythagoreorum præceptum: *Delige vitę rationem optimam, suavem eam consuetudo faciet.* h. e. Urbem delige optimam & jucundissimam; patriam eam tibi tempus faciet. Exuli enim non unus est assignatus locus, sed uno duntaxat prohibitum; dumque uno interdicatur, omnium aliorum potestas est data. Emetiamur quascunque terras, nullum invenitur solum intra mundum, quod alienum homini sit: undecunque ex æquo, ad cœlum erigitur acies: paribus inter-

C 4   vallis

vallis omnia divina ab omnibus humanis distant. Præterea Veterum monumenta diligentius excutiendo, inuenimus, celeberrimos etiam atque præstantissimos Viros, extra patriam suam plerumque vixisse, non indicto, sed ultrò suscepto exilio, neque iussi fugere, sed sponte sua fugiētes, molestias, quas patria haud rarò affert. Euripides, etsi patriam suam non vulgari-ter laudaverit, ipse tamen deinceps in Macedoniam abiit, atque apud Archelaum vitæ reliquū exegit: Herodotus Thurios migravit; Aristoteles in Chalcidem concessit; Thucydides Atheniensis in Thraciam se contulit; Xenophon in Scillunte vixit Elidis; Philippus in Epiro; Timæus in Sicilia natus, Athenis; Androtion Atheniensis Mægare; Bacchylides Poëta Ceus in Peloponneso. Hi omnes, iisque adhuc

adhuc plures, patriâ suâ amissâ, non desponderunt animos, neque sese projecerunt; sed bonitate suorum ingeniorum usi, tanquam com meatum fortuna exilium supeditante, apud omnes etiam post mortem famâ sunt celebri; neque ab illis ulla ullius qui in exilium egressisset facta interim extat mentio. Quare is quidem ridiculus est, qui exilium putat cum ignominia conjunctum. Attamen, inquires, exprobratur Exuli exilium? à quo tandem, nisi à fatuis? qui & pauperiem, & calvitiam, & brevitatem staturæ exprobrant, & pro flagitio deputant, si quis peregrinus sit, aut inquilinus; verum, qui in horum sententiam non descendunt, ii admiratione habent viros bonos, sive pauperes ii sint, sive peregrini, sive exules. Tu ergò, si quis te probri causa exulem appellet,

C 5 respon-

respondebis: Etiam Herculis, cui ob victoriarum pulchritudinem Callinico nomen factum est, pater exul erat: quin & ipse Apollo, de quo Æschylus annotavit:

Castumq; Apollinem, exulem caelo deum.

Empedocles porrò sic orsus est suam Philosophiam:

Fata jubent, stant hac decreta antiqua deorum

Si quid peccando longaevi demones, errant:

Quisque luit pœnas, caeloq; extorris ab alto

Triginta horarum per terras millia oberrat,

Sic & ego nunc ipse vago, divinitus exul.

Equidem ostendit, non se modò, sed suo exemplo omnes homines hîc exules & inquilinos esse. Hoc enim voluit intelligi. Ait Plutarchus de Exfugio. Non sanguis vobis, ô homines, non spiritus concretus animæ ortum naturamque præbuit; sed ex his corpus conformatum est terrigenum atque mortale: originem animæ aliunde huc advenientis lenissimo vocabulo peregrinationis indico: quæ, sive-

rissimè

rissimè loqui velis, exulat & vagatur divinis ejecta decretis atque legibus. Deinde tanquam in insula, quæ multis agitur fluctibus, ostrei in morem, ut Plato ait, illigata corpori; quia non meminit, neque reminiscitur, ex quanto honore, & quanta beatitate demigraverit, non Sardibus Athenas, non Corintho in Lemnum aut Scyrum, sed de cælo & Lunâ in terram & terrestrem vitam delata, ut ibi exiguum subinde locum alio loco mutet, agrè fert insolentem sui mutationem, ac tanquam degener planta emarcescit. Quanquam plantæ quidem unus locus alio est crescendo germinandoq; aptior. Homini felicitatem nullus locus adimit; ut neque virtutem, neque prudentiam: Itaque & Anaxagoras in carcere quadraturam circuli descripsit: & Socrates venenû bibens

philosophabatur, adq; philosophandum familiares exhortabatur, beatusq; ab iis prædicabatur. Scilicet loci commutationem non illicet animi etiam excipit mutatio, dummodo ita disciplinis imbuti simus, ut sciamus omnem locum sapienti viro patriam esse. *Brutus* in eo libro, quem de Virtute composuit, ait, se vidisse Marcellum Mitylenis exulantem, &, quantum modo natura hominis pateretur, beatissimè viventem, neque unquam bonarum artium cupidior, quàm illo tempore. Itaque adjicit, visum sibi se magis in exilium ire, qui sine illo rediturus esset, quàm illum in exilio relinquere. O fortunatiorem Marcellum, eo tempore, quo exilium suum Bruto approbavit, quàm quo populo Romanum consulatum! Quantus vir ille fuit, qui effecit, ut aliquis exul sibi videretur,

retur, quòd ab exule recederet?
Qui in admirationem sui adduxit
hominem etiam Catoni suo mi-
randum. Tacebo alios, qui pari ra-
tione, in exilio suo magis operam
virtuti dedere, quàm in patria sua;
magisq̃ue hominum experti sunt
favorem, quàm apud suos: naturâ
enim magis amamus miseros, &
extorres; quàm felices suoq̃; sem-
per infidentes nido; unde *Auctor*
Thebaidos:

Quòd caussa melior, serisq̃ deterior trahit,

Inclinat animus, semper infirmo favens.

Miseros magis Fortuna conciliat suis.

Ut ita malè faciant omnes illi, qui
tempus statim malum esse judi-
cant, quo in exilium aliquis pelli-
tur. Homines mali sunt, non tem-
pora; illi accusandi, deq̃ue injuria
sciscitandi, non tempora; illi,
si aliquem innocenter patriâ
sua proscribant, nocere dicendi
C 7 sunt;

funt non tempora: Homo quippe; non tempus, non locus, non domus, non alia quævis animata fugat nos materia; adeoque, si cui exilium sit malum, id malum Homini adscribendum est. Ab Exilio, ad *Libertatis* amissæ restitutionem concedo. Regna, urbes, arces, mortaliumque genus ferè univèrsim avitâ suâ libertate, isto potissimùm tempore, iri exutum lamentaris? privilegia & immunitates non attendi amplius à Majoribus benignissimè indulta doles? leges Patriæ vilescere; statuta Regni silvescere: decreta Senûm exolescere graviter conquereris? Exseculo hoc sacculum consui ab incōcinnis aliquibus Sartoribus ingemiscis? Orientē oculi; Occidentem submergi? Meridiem conflagrare; Septentrionem penitùs cōglaciari

glaciari luges? ô Amice suavissime,
quid ais? quò nos indementia fati
unà cum mundo isto abripiet?
Vera sentis, vera doles, vera dicis;
an autem mala? malus potiùs ille
fit, qui mala hæc non bona pu-
tet! qui tempus ea propter malum
esse computet! Non ea tempora
mala sunt, quibus in mala quævis
obvia Reges justissimè juxta atque
gravissimè animadvertunt: Non ea
tempora mala sunt, quibus, legibus
sua conciliatur autoritas, privile-
giis sua confertur interpretatio, li-
bertati pristinus recuperatur vi-
gor: Non ea tempora mala sunt,
quibus confusa in ordinem redi-
guntur, in morriggeri ad obedi-
entiam adducuntur, refractarii debi-
to modo pœnis subjiuntur:
Quin illo die, Malum lacertos
suos validissimè vibrare dicendum
erit;

erit; quando Licentia sub firmate Libertatis Seculo imponit; quando Vitia nobis sub Virtutum nomine obrepunt; Temeritas sub titulo Fortitudinis latet; Moderatio vocatur ignavia; pro cauto timidus accipitur; pro erudito versipellis habetur? in his magno periculo erratur, nec mala ferè prius, quàm ex eventu agnoscimus. His certè essent notæ imprimendæ, quò vitari à Bonis faciliùs, distinguì à Virtutibus citiùs possent. Aureum equidè Libertatis est Vocabulum, aureosq; maximè animos facere solet: quid verò sapiens curat aurum? Eo ipso, si sapiens es; & hoc, & illam averfaris. Animo liber, manibus, pedibusq; licet catenis vinctus, libertatis cōmoda experire: Opinione liber, utut bajulus aut gerula, vitæ tuæ spiritum liberè

liberè hauries. Servitus enim, bona esse potest, si eâ, sic, ut libertate utaris. Ecce tibi, sanctus noster senex *Epietus*, ab ipsa propè rerum natura, tanquam matre crudelissimâ, abjectus fuit & expositus. Nulla nobilitas, nullæ opes, servitus perpetua, corpus mutilum ac deforme. Parentem propter vitæ obscuritatem, nemo novit prope unquam: domum, foribus egressus, ne claudebat quidem, in qua nihil furibus relictum esset: Neroni herus ejus serviebat; hero ipse: claudicabat deniq; quo alii incedunt. At si voluntatem ejus videas, si opinionem, si sublimem, si excelsum, si invictum in abjecto isto corpore animû, Reges omnes Principesq; tanto antecessit, quâto illi reliquis anteire se existimant. Animi nobilitatē spectas?
Dei

Dei filium, propinquum & cognatum, esse se ubique prædicat. Divitias? Nullius rei se egere dicit, & re ipsa olim hoc probavit. Quæ & summa, etsi rectè rationem ineas, verissima divitiarum est mensura. Libertatem? Hic verò triumphabit, hic magnificè se efferet, neque Epaphroditos modò, sed Nerones quoque omnes, & miserrimos terrarum dominos, transcendet. *Quis est liber?* qui invitus nihil dicit, nihil cogitat, nihil sentit, nihil vult, nihil agit. *Quis est liber?* qui non trepidat, non metuit, non sperat. *Quis est liber?* qui non auro, non argento, non crudelitati, non lubricitati, aut ulli omninò voluptati, libertatem animi transcripsit. Nihil enim refert, rerum servus sis an hominum:

num : nisi quod hîc corpus, ibi impeditur ratio. Quam profectò veram, imò solam esse servitutem, quis negare audeat? siquidem principia nostrarum actionum, non in corpore defixa sunt ac posita, quod nemo dixit unquam, sed in animo. Quod quidem beneficium, nulla lex scripta, nulla vis hostilis, nulla armorum necessitas, nulla insolentia victoris, nulla potentia cuiusquam aut crudelitas, sapienti extorquebit unquam. Nero, sub ludorum iudicibus, trepidat, æstuat, ac pallet; legibus eorum ita morem gerit, ut vix exscreare ausus, sudorem quoque frontis, brachio detergat. Fac hunc liberum, si audes, fac non servum. Ecce egregio terrarum domino, modò imperat libido, ut cum ma-
tre

matre concumbat, modò ut eam
 tollat, nunc impellit avaritia, ut
 Deos spoliet, nunc stultia ut
 currum regat, adversarios ob-
 servet, metuat, blandiatur, ad
 eorum propè pedes se abjiciat.
 Et hic libertatem, si Diis placet,
 etiam provinciis conferre audet.
 Senex noster, animo invictus, vi-
 tiis major, voluntatis suæ ac opi-
 nionis dominus, uni servit. Quid si
 ita Deo visum? quid si ipsi? Quis-
 quamne potest servire, & non co-
 gi? Potestne cogi quisquam, & li-
 bertamen esse? Audi vocem ejus
 magnam, & triumphis omnibus
 superiorem: *Nemo, inquit, servus*
esse potest, qui sit liber voluntate.
 Quid vis tibi Fortuna? Ut non li-
 ber vivat Epicætetus? Atqui hoc in
 potestate mea Deus immortalis
 esse voluit, cui nō invitus & sponte
 mea

mea pareo, etiam cum esse servum me iubet: Aspice hunc Orbem, in quo nihil frustra, omnia præclare constituta sunt. Huic Regis, huic Senatoris, huic Consulis, huic Quæstoris, huic agricolæ, huic Medici personam impositam videbis. Epictetum idē ille Princeps universi ac Dominus, servum esse maluit. Num detrecto? num reculo? num me infelicem, num deteriorē ideo aut minùs sapientem esse iudico? ego verò promptus ac paratus, morem ei gero. Ne infelix sim, qui esse aliter non possum: ne servire incipiam, qui in servitute liber tamen hætenùs vixi. Nemo enim potest servire, nisi qui invitushoc agit. Voluisti in mea potestate non esse hoc corpus, quod ne meum quidem esse existimavi unquam. An propterea nec Animū?
Voluisti

Voluisti claudicare hunc pedem: an idcirco sapientiam? an opinionem? an Judicium? an voluntatem? ego verò gratias tibi ago, quod quæcunque sine *Libertatis* detrimento aliis servire possunt, ea nihil ad me pertinere voluisti: quo autem sola *Libertatem* conservare possunt, iis effecisti ut solus imperarem. Audio Diogenem, audio Platonem, audio alios verè liberos ac sapientes viros, servisse olim. His accedat Epictetus: quem servire cum fortuna vellet, sapientia emancipavit. Huic jungamus nos, qui servire sciamus, quando externa volunt; imperare, quando pravos animi affectus, ceu subditos regni nostri, compescimus. Non est enim *Libertas nihil pati*: fallimur. In regno

gno nati sumus; DEO parère, libertas est: vel uti Philo extulit; DEO parère, non libertate solum, sed regno præstantius est: *Libertas* est, animum opponere injuriis, & eum facere se, ex quo solo sibi gaudenda veniant. *Libertas* est, nulli rei servire, nulli necessitati, nullis casibus; fortunam in æquum deducere. *Libertas* est, non homines timere, non bestias; nec turpia velle, nec nimia; in se ipsum habere maximam potestatem. Accipio, inquires, mentem tuam, intelligo abundè sententiam: sed, num bona, si mala non sunt, esse tempora putabis? Ita quidem statuo: Homo sanè es, nec diversi à te, hoc in passu, ii, quibus cum vitam vivis. Si hoc: Animal es sociale, communi bono

bono genitus, vel, ut Poëta loquitur, in commune bonus: si tu bonus: & tempus, quo benè uteris, bonum erit. Dubitas? agedum faciamus periculum! bonitatem exeramus; bonitatem animo, verbis, opere, colamus, & non invenietur quicquam voluntati nostræ adversarium. Sapientes modò simus, & universus Orbis affatim bonus, & tempus quoque bonum, & homines boni, & omnia erunt bona. At ais? Bona ista communiter homines non vident, non palpant: sic nempe decet: Sapiens quippe non ostendit bona, sed sentit: ista quæ spectantur, ad quæ consistitur, quæ alter alteri stupens monstrat, foris nitent, introrsus misera sunt: In animo, nunquam in corpore bonum est:
in

in homine, nunquam in tempore bonum radicatur : Omne boni ex Virtute, non tempore principium derivatur : Ex illius; non agro hujus, optima quævis oriuntur. Mala mundus pro bonis legit, hæcque pro istis; atque sic, dum mala hodie mundus tempora ingeminat, bona dicere puta : jucundum quod non est, plebi semper malum audit, Sapienti verò bonum: ideoque præceperunt Veteres, optimam sequi vitam, non jucundissimam. Vivere quidem omnes ex voto beneque volumus; sed ad pervidendum, quid sit quod beatam vitam efficiat, plerique caligamus : Adeo difficilè est consequi beatam vitam, ut ab ea quisque eò longiùs recedat, quò ad illam citatius feratur, si viâ
D   lapsus

lapsus est : quæ ubi in contrarium ducit , ipsa velocitas majoris intervalli causa fit : Scilicet dies noctesque bonæ menti laboremus , & tempus omne bonum esse cognoscemus : Separemus nos à cœtu malignantium ; & bona nobis quælibet obtingent : non tam benè enim cum rebus humanis agitur , ut meliora pluribus placeant ; argumentum pessimi , turba est : quò pauciorum est bonum , eò verius , eò perennius. Nullum majus est bonum eo , quod sibi quisque ipse dare potest : prout animus noster bonus malusque est , sic bonum itidem est malumque : Summum bonum est , animus , fortuita despiciens , virtute lætus ; aut invicta vis animi , perita rerum , placida in actu , cum humanitate

manitate multâ , & conversantium curâ. Summum bonum immortale est , perire nescit , nec satietatem habet , nec pœnitentiam : nunquam enim recta mens vertitur , nec sibi odio est , nec quidquam , ipsa optima , mutavit. Summum bonum in ipso iudicio est , & habitu optimæ mentis ; quæ cum suum habitum implevit , & finibus se suis cinxit , consummatum est summum bonum , nec quicquam amplius desiderat. Quidquid ergo ex Dei ordinatione patiendum est , magno excipiat animo : ad hoc sacramentum adacti sumus , ferre mortalia , nec perturbari his , quæ vitare nostræ potestatis non est. Utamur tempore , quamdiu vita uti permiserit , nec , bonum omni momento faciendo ,

in malum illud verget : Semper bonis in rebus conatus in laude , effectus in casu est ; tempus non mutat , vel truncat , vel addit quicquam : Bona tempora semper sunt , erunt , & fuere bene tempori servientibus ; malè : mala. Quamobrem vana mortaliū recedite suspiria ! evanescente querulationes de temporis perversitate sine causa institutæ ! arefcite lachrymæ dies malos plangentes ! Præstat bona , quàm mala scrutari aliena : Stat , stabit , stetit , stetque singulis opto ista mecum sententia : Ego mortem eodem vultu audiam , quo videbo : ego laboribus , quantumcunque illi erunt , parebo , animo fulciens corpus : ego divitias & præsentēs & absentes æquè contemnam : nec si alibi jacebunt,

bunt, tristior; nec si circa me
fulgebunt, animosior: ego for-
tunam nec venientem sentiam,
nec recedentem: ego terras o-
mnes tanquam meas videbo,
meas tanquam omnium: ego sic
vivam, quasi sciam aliis me na-
tum, & DEO meo hoc nomine
gratias agam: Quo enim me-
lius genere negotium meum age-
re potuit? unum me donavit o-
mnibus; uni mihi, omnes. Quid-
quid habebō, nec fordidè custo-
diam, nec prodigè spargam:
nihil magis possidere me cre-
dam, quam benè donata: non
numero, nec pondere beneficia,
nec ullā, nisi accipientis aestima-
tione, pendam: Nunquam id
mihi multum erit, quod dignus
accipiet: Nihil opinionis causa,
omnia conscientiae faciam: Popu-

D 3 lo teste

lo teste fieri credam, quidquid me
nescio faciam: Edendi erit biben-
diq̄ue finis, desideria naturæ re-
stinguere; non implere alvum, &
exinanire: Ego amicis jucundus,
inimicis mitis & facilis, exorabor
antequam roger, honestis preci-
bus occurram: Patriam meam ef-
se Mundum sciam, & præsides An-
gelos supra me, circaq̄ue me stare,
factorum dictorumq̄ue censores;
animo nempe meo Tristichon il-
lud Veterûm benè habens impres-
sum:

*Ne pecces, Deus ipse videt, tuus Angelus ad-
stat,*

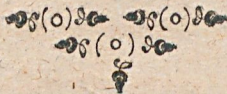
*Accusat Sathanas, Lex est Mens conscia culpe,
Mors incerta furit, cruciat post luridus Orcus.*

Quandocunque autem DEUS
spiritum, quem mihi dedit, repe-
tet, testatus exhibo, bonam me
conscientiam amasse, bona studia;
nullius

nullius per me libertatem immi-
nutam, minimè meam; paucis me
amicum, omnibus familiarem
fuisse; quodque mihi fieri volui,
aliis itidem fecisse, verbò me Deo,
& Proximo, & mihi, pro viribus
serviisse. Sicque tempus mihi
omne bonum, vitaque sem-
per fuit, est, & erit
beata.

F I N I S.

Ung II 261

ULB Halle
005 704 065

3

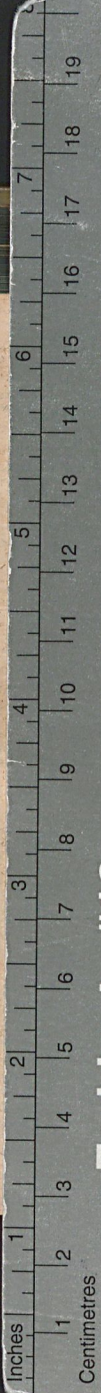

1017

7

Farbkarte #13

B.I.G.

an. Guilielmi
OLLERI
ISCULORUM
i & Problema-
-Critici; Binio.

RANCOFVRTI
ad Mœnum.
Johannis Meyeri,
Bibliop.
NO M. DC. LXXIV.

